

ЕВРОПА ИНВЕСТИРА В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ
Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони
Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020г.

**Въздействие на СВОМР върху социално-икономическото
развитие на територията и удовлетвореността от
прилагането на Стратегията в общността**

Проучване и анализ на територията на МИГ

Долна Митрополия – Долни Дъбник

Този документ е създаден по подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на Стратегия за водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ в изпълнение на Споразумение № РД50-26/05.04.2018 г., подписано с Министерство на земеделието, храните и горите за прилагане на подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 година, подкрепена от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

Октомври 2020 година

Съдържание:

1. Въведение. Как се оценява въздействието на Стратегиите за BOMP.....	3
1.1. Принос към приоритетите на ПРСР и приоритетите и целите на BOMP ...	3
1.2. Оценка на въздействието от прилагането на Стратегиите за BOMP	5
2. Методология и цели на анализа.....	8
3. Въздействие на Стратегията за BOMP върху територията (потенциално)	11
3.1. Планирано въздействие според приоритетите и целите на BOMP	13
3.2. Планирано въздействие според целите на ПРСР	18
3.3. Оценка на местната общност за планираното въздействие.....	22
4. Въздействие на механизма на управление и прилагане на CBOMP	32
4.1. Дейности на екипа на МИГ по приема и обработката на проекти.....	32
4.2. Оценка на въздействието от местната общност	39
5. Въздействие чрез популяризирането на CBOMP	47
5.1. Дейности по популяризиране	47
5.2. Оценка на въздействието от местната общност	54
6. Изпълнение на Стратегията.	59
6.1. Обявени приеми и одобрени проекти	59
6.2. Въздействие на проектите върху заложените сфери на развитие.....	60
6.3. Преглед на индикаторите	66
6.4. Оценка на въздействието от местната общност	71
7. Индивидуални нагласи към BOMP (удовлетвореност на местната общност) .	73
8. Изводи и препоръки	89

1. Въведение. Как се оценява въздействието на Стратегиите за BOMP.

1.1.Принос към приоритетите на ПРСР и приоритетите и целите на BOMP

Подходът BOMP е програмиран чрез два европейски Регламента, включително и за изпълнение на Стратегията „Европа 2020“. Основните цели и приоритети на Стратегията за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж са разписани в **Регламент 1303/2013** за определяне на общо приложимите разпоредби (ROP) за всички структурни и инвестиционни фондове, като подходът BOMP е част именно от този Регламент (член 32–35). Това е така, тъй като BOMP вече е припознат като механизъм предимно на интегрирания териториален подход, който в частност се прилага и за развитие на селските райони. Интегрираният териториален подход е част от политиката на сближаване (развитие на регионите).

Принципите на териториалния подход са основани на няколко идеи: малките територии имат свои специфични характеристики, потенциал и проблеми, които може да са общи за региона и страната, но могат да бъдат и различни за всяка територия, съответно подходът за развитие на тези територии също е различен и специфичен; политиката на сближаване се прилага не на ниво държава, а на ниво региони, тъй като по икономически и социални показатели регионите в една страна са по-сходни с регионите в друга, отколкото в рамките на една и съща държава, следователно политиките за развитието им също са индивидуализирани според нуждите и потенциала; местните проблеми е по-добре да се решават отдолу-нагоре и на местно ниво, като това не противоречи на секторните политики на държавата, прилагани отгоре-надолу, а двата подхода се допълват и надграждат взаимно; необходимо е засилването на участието на гражданите в местното самоуправление и в решаване на местните проблеми. Именно тези принципи се реализират и чрез подхода BOMP.

По тази причина прилагането на BOMP в Програмния период 2014-2020 г. се разширява както на програмно ниво – чрез възможно финансиране по абсолютно всички фондове, така и като обхват – освен в селските райони, BOMP се прилага в рибарските райони, на териториите със специфични характеристики, определени в Националната концепция за пространствено развитие, териториите в риск (екологичен, демографски и икономически) и териториите за опазване на ландшафта, природните и културните ценности (финансирани по ОП Региони в растеж), в градските райони -

програмата URBACT, по проектите на която също се създават местни групи за действие (URBACT Local Groups).

За периода 2021-2027 г. се предвижда ВОМР да остане част от общия Регламент за общо приложими разпоредби за всички фондове (чл. 25), т.е. да се запази разширеното му финансиране, както и да се превърне в основен, а не допълващ механизъм на политиката на сближаване на ЕС и регионалното развитие. Планирано е и засилване на гражданското участие на местно ниво, тъй като подходът ВОМР е средство за реализиране на един от бъдещите пет инвестиционни приоритета на ЕС – „Европа по-близо до гражданите“.

Доколкото ВОМР все пак е подход и за развитие на селските райони, неговите цели и приоритети са пряко свързани и с **Регламент 1305/2013** относно подпомагане на развитието на селските райони от ЕЗФРСР. Правилата на този Регламент са пренесени в българската Програма за развитие на селските райони с три тематични цели, шест приоритетни области и 18 подприоритета. ВОМР е отделна Мярка 19 от ПРСР, която има също шест приоритета (формулирани обаче според целите на Регламент 1303/2013) и свои четири специфични цели, които се отнасят до ЕЗФРСР (Регламент 1305/2013).

Затова, когато се отчитат изпълнението, резултатите и въздействието на ВОМР за дадена територия се оценява приносът на Стратегиите и проектите към шестте приоритета на ВОМР и към четирите специфичните цели на мярката, като приносът към тези цели и приоритети се попълва в таблиците в **Раздела „Социално-икономически анализ“ на бизнес плана** на проектите, когато се изисква такъв. Приносът към приоритетите и подприоритетните области на ПРСР се отчита в **Приложение 13 на Наредба 22/2015 г. „Формуляр за мониторинг“** за всички подадени проекти.

Целите на оценките на въздействие на Стратегиите за ВОМР са: да се покаже доколко са били ефективни действията по прилагането на мерките от стратегиите по отношение на местното развитие; доколко са постигнати целите на ПРСР за изпълнение на националната политика за развитие на селските райони; какъв е приносът за постигане общите за ЕС цели на Стратегията „Европа 2020“.

1.2. Оценка на въздействието от прилагането на Стратегиите за ВОМР

Оценката за въздействие на Стратегиите за ВОМР се прави на ниво изпълнение на ПРСР (обикновено от Управляващия орган) и на местно ниво (от МИГ и външни експерти, комитет за мониторинг и др.). Тъй като въздействието включва както количествени, така и по-общии индикатори, свързани с качество, социален капацитет, субективни фактори, такъв тип оценка обичайно се извършва след приключване на Програмния период, респективно след изпълнение на местната Стратегия и проектите по нея. На местно ниво обаче, могат да се правят и **по-чести оценки на въздействието**, като целта им е да се разбере какво работи и какво не работи в прилагането на мерките, участват ли всички предварително идентифицирани заинтересовани страни, достатъчно прозрачна и ефективна ли е работата на МИГ, какво още може да се направи за популяризиране на подхода ВОМР, какво е одобрението на местната общност. Целта на подобни междинни оценки на въздействието е да се набележат тенденции, ако е необходимо да се направят промени, да се подобрят дейностите и да се гарантира правилното и по-ефективно прилагане на подхода ВОМР до края на изпълнението.

Разликата между **междинна оценка на Стратегията и анализ на въздействието на СВОМР** е, че оценката мери само количествените индикатори (отчитане на напредъка по мерките, изпълнение на индикаторите, механизъм на прилагане и управление на Стратегията), докато анализът има по-широк набор от критерии – доколко и как подходът променя територията в самия процес на прилагане; има ли и какви са ползите от намесата не само на равнище подпомагане на бенефициенти, но и за цялата общност; дали, но и как се постигат заложените цели; какви са етапите досега и какви трябва да са стъпките в бъдеще. Основната разлика е в участието на местната общност в анализа за оценка на въздействието, като се мерят и субективните нагласи към определени цели или действия, които може да са се променили в процеса на прилагане.

Проучването на мненията на общността дава представа и за това дали са удовлетворени заинтересованите страни, какво е отношението към текущата работа на МИГ (одобрение или неодобрение), какви са били предварителните очаквания и до каква степен те са оправдани, какво повече биха искали да получат хората чрез прилагането на ВОМР и чрез дейността на МИГ (като личен капацитет, повишаване на информираността, създаване на формални и неформални контакти, посредничество с институциите). Съществена разлика между оценките на Стратегията по количествените

показатели и междинните оценки за въздействието на СВОМР е възможността за правене на промени - в самата Стратегия или в дейността на МИГ. Сред приключване прилагането на подхода, резултатите са постигнати или не са постигнати, оценката по време на изпълнението изработва препоръки за корекции там, където са необходими.

На местно равнище съществуват както **задължителни, така и препоръчителни елементи** за оценка, включително и за оценки на въздействието. Според изискванията на Мярка 19 в ПРСР, задължителни елементи от Стратегията за ВОМР са План за действие, както и Описание на системата за мониторинг и оценка. В тази система са включени конкретните дейности, свързани с различните типове оценка, които могат да са една или няколко междинни оценки на Стратегията, един или няколко анализи на въздействието на СВОМР върху територията, проучвания, свързани с конкретни мерки или хоризонтални принципи (иновации, опазване на околната среда, равенство между половете), проучвания за популяризирането на подхода, проучвания на мненията и удовлетвореността на местната общност. Няма ограничения какви средства и подходи ще избере МИГ за мониторинг и оценка и дали ще използва само собствените си бази с данни или ще разчита на други официални и местни източници.

Според насоките за оценка на ВОМР, дадени от ЕК (2017 г.) **задължителен елемент** е и анализът на вътрешната и външна съгласуваност на Стратегията: вътрешна - между целите, планираните входящи ресурси, комбинацията от интервенции и очакваните крайни резултати и въздействия и външна - съгласуваност между различните инструменти, които се използват едновременно в рамките на една и съща територия, проекти по други програми или проекти извън ВОМР, общински планове и др. Тази оценка се прави още на етап одобрение на Стратегията от съответния Управляващ орган. Друг задължителен елемент е оценка на приноса на мерките от Стратегията за реализиране целите на ВОМР и ПРСР, както и на целите на „Европа 2020“, като приносът се отчита периодично, както от УО, така и в съответните проекти. В анализите за въздействие пък може да се включи и разглеждане на факторите за успех или неуспех във връзка с прилагането и постигането на целите.

За задължителните елементи се ползват **количествени индикатори**. Входящите индикатори се определят от: отворените мерки, броя постъпили проекти по мерките, одобрените проектни предложения, стойност на проектите и съответно процент на усвоените средства от бюджета, успешно завършени проекти, ефикасност - качество на

проектите спрямо вложените ресурси. Индикаторите за резултат показват броя и относителния дял на подпомогнати бенефициенти от различните групи заинтересовани страни, броя модернизирани стопанства и предприятия, създаването на нови предприятия или такива с повишена конкурентоспособност, броя създадени работни места, броя успешно обучени лица, брой участници започнали собствен бизнес или наети на работа, подобрени обекти на местната инфраструктура, население ползващо подобрените услуги, брой нови граждански групи или инициативи, въведени иновации. Индикаторите за въздействие се мерят най-трудно: степен на обхващане на територията (в колко и кои населени места се усеща пола от проектите), степен на обхващане на общността (колко и какви целеви групи са имали полза), степен на обхващане на населението от проекти, подобряващи средата, степен на подобряване на взаимодействието и сътрудничеството между партньорите на територията и с други територии, промяна в човешкия и социален капацитет. Както се вижда, някои от задължителните елементи могат да бъдат включени в ежегодните анализи за въздействие, а за други трябва да се изчака окончателното прилагане на Стратегията, за да може да бъдат адекватно измерени.

Освен задължителните елементи за оценка, в насоките се препоръчва на местно равнище да се включат и **допълнителни елементи**. Първият е свързан с дейностите на МИГ за популяризиране на Стратегията и подхода BOMP – какви събития и кампании провежда екипът с цел повишаване на осведомеността и мотивацията на местните хора, съдейства ли за създаване на контакти между заинтересованите страни и изграждане на мрежи за сътрудничество. Именно по този елемент може да се съди за дългосрочния ефект на въздействие на подхода за изграждане на социален капацитет, придобити знания и умения, подобряване на предприемаческата активност, засилване на гражданското участие, тоест за т.нар. оживяване на територията. Вторият незадължителен елемент за оценка е свързан с работата на МИГ по прилагане на мерките и самия подход BOMP – балансирано ли е участието на местната общност във взимането на решения, прозрачни ли са правилата и процедурите по прием и одобрение на проектите, как се взимат решения, участва ли МИГ в създаването на мрежи и проекти за сътрудничество. Трети незадължителен елемент е оценка на добавената стойност на BOMP, създадена посредством предишните два елемента – популяризиране и механизъм на изпълнение. Това са точно факторите на въздействие – промени в социалния капитал, в мисленето и активността на хората, промени в поведението и

отношението им един към друг; подобряване на местното самоуправление; засилване на резултатите от проектите (например за проекта е планирана само една цел, а се постигат повече, включително и хоризонтални цели). Като незадължителен елемент се включват и проучвания сред местната общност, тъй като само чрез мненията на хората може да се получи представа постигнати ли са желаните и планирани промени в мисленето и удовлетворена ли е общността от прилагането на подхода. Незадължителните елементи за оценка са и част от анализите за въздействие, тъй като чрез тяхното изпълнение или неизпълнение може да бъдат очертани тенденциите и да бъдат направени препоръки за промяна в работата.

2. Методология и цели на анализа

Настоящото проучване на въздействието на СВОМР е изготвено в отговор на заданието на МИГ „Долна Митрополия-Долни Дъбник“ по договор с ОБК като външен експерт за изработване на анализ на тема: "Въздействие на СВОМР върху социално-икономическото развитие на територията и удовлетвореността от прилагането на стратегията в общността". Възлагането се базира на частта за „Описание на системата за мониторинг и оценка“ в Стратегията за ВОМР на МИГ, където освен междинна и окончателна оценка, е предвидено ежегодно проучване за въздействието на СВОМР върху социално-икономическото развитие на територията и удовлетвореността от прилагането на СВОМР в общността. Според системата за мониторинг в Стратегията, оценките и анализите се възлагат на външни експерти.

Анализът има за цел да оцени постигнатите до този период начални резултати по изпълнението на Стратегията, да разбере какви са обществените нагласи по темата, да изработи препоръки и на тази основа, ако е необходимо да се планират корекции, да се извлекат поуки и добри практики. Получените резултати ще осигурят ефективното функциониране на МИГ, по-качествено общуване на организацията с потенциални бенефициенти и местни заинтересовани страни и ще допринесат за по-доброто прилагане на Стратегията.

Анализът е основан на обобщени данни за периода от началото на прилагане на Стратегията през 2018-та година до септември 2020 г. В него са включени: събиране, анализ и оценка на първични количествени и качествени данни (проекти, индикатори, поведени събития); събиране на допълнителна информация от местни заинтересовани

страни (анкети) и източници (други проучвания); обобщаване на резултати и формулиране на изводи и препоръки.

Методологията се основава на указанията за мониторинг и оценка, разписани в програмните документи на ЕК и на МЗХГ и най-вече „Насоки за оценка на LEADER/BOMP“ (Guidelines. Evaluation of LEADER/CLLD. Brussels, 2017). Базова информация е извлечена от ПРСР 2014-2020 г. и описанието на Мярка 19; от указанията на УО на ПРСР относно съставяне на годишните доклади за отчитането въздействието на Стратегиите за BOMP и приноса им към различни приоритети и цели на програмата и мярката; Наредба № 22 от 14.12.2015 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие".

От европейските документи са използвани още: Стратегията на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж „Европа 2020“; Регламент 1303/2013 за определяне на общо-приложимите разпоредби (ROP) за всички структурни и инвестиционни фондове и Регламент 1305/2013 относно подпомагане на развитието на селските райони на Европейската комисия и Европейския парламент; Насоки за местните участници относно воденото от общностите местно развитие на Европейската Комисия/2014; Предложение за Общ Регламент на структурните фондове за периода 2021-2027 на Европейската комисия, 2018.

Като изходна точка на анализа е използвана самата Стратегия за BOMP на МИГ „Долна Митрополия-Долни Дъбник“, разгледани са обявените досега приеми по мерките (на сайта на МИГ и в ИСУН) и подадените проекти (регистър). Използвани са данни и от годишните доклади на МИГ, базата данни на МИГ, записите на интернет-страницата относно състава и заседанията на управителните органи, обявите, обществените обсъждания, обученията и информационните срещи, както и допълнителни данни, подадени от екипа на МИГ. Събрана е и вторична информация от предишни проучвания, проведени на територията на МИГ, от Националния статистически институт (НСИ) и отдел „Агростатистика“ на МЗХГ, от общински и местни източници.

Самата методология се базира на структуриран и систематичен подход за събиране, анализиране и формулиране на изводи по прилагането на СВOMP. Последователно са разгледани: приносът на Стратегията и съответно на подадените вече проекти към изпълнение целите на BOMP и ПРСР, заложен за развитието на територията

(потенциално въздействие); механизъм на прилагане и управление на BOMP (оценка на дейностите на МИГ по прилагането); оценка на въздействието от популяризиране на Стратегията и подхода BOMP (дейности на МИГ за популяризиране); оценка на напредъка по мерките, изпълнение на индикаторите и въздействието им в съответните сфери (постигнато въздействие); оценка на добавената стойност на BOMP – промени в капацитета на местната общност, подобряване на местното самоуправление, надграждане на резултатите за цялата територия.

За да се измери удовлетворението на местната общност са изготвени два вида анкетни карти и са проведени две анкетни проучвания. Едното е структурирано в 20 въпроса, които целят да получат оценка от участниците по всички теми на анализа. То е проведено онлайн на интернет страницата на МИГ и е публикувано в три регионални медии, като е попълнено от 54 души. Второто проучване е с пет въпроса и е проведено по телефона, като целта е да се измери най-вече степента на популяризиране на подхода BOMP и на работата на МИГ сред по-широк кръг от местната общност. Участниците в телефонното проучване са 40 и са подбрани така, че да нямат общо с работата на МИГ (да не членуват в управителните органи, да не са реализирали проекти) и да са от различни сфери и сектори на обществения живот – бизнес, здравеопазване, образование, свободни професии. Избегнато е и дублирането на участници, като телефонната анкета е проведена след затварянето на другата на сайта и са включени респонденти, които не са я попълвали. Целта на двете анкети с общо 94 участника е да се получи обратна връзка за оценка на СВOMP и МИГ чрез мненията на хора, които се интересуват от работата на МИГ и такива, които не са от заинтересованите страни.

За изготвяне на анализа за въздействие на СВOMP и удовлетворението на местната общност са използвани следните методи: наблюдение – систематично проследяване на дейността на МИГ както за подготовката и подбора на проекти, така и за популяризиране на подхода BOMP, механизми за взимане на решение и прозрачност на процедурите, организиране на събития, консултиране и т.н., също така наблюдение на евентуалните промени на територията; проучване - на документи, информация и данни от различни източници, както и на общественото мнение; анализ на данните и информацията, при който се обобщават резултатите; описание – описват се фактите, данните, резултатите и изводите; оценка – оценява се степента на изпълнение на индикаторите по мерките и приноса на подадените досега проекти към съответните

области, степента на постигане на заложените цели, ефективност и ефикасност на използваните ресурси; обобщение – на базата на всички методи, описани по-горе се правят изводи за тенденциите на въздействие на СВОМР в момента и се формулират препоръки как да се действа в бъдеще.

3. Въздействие на Стратегията за ВОМР върху територията (потенциално)

В Стратегията за ВОМР на МИГ „Долна Митрополия-Долни Дъбник“ са формулирани три приоритета, седем специфични цели и седем мерки по ПРСР за реализирането им.

Основната визия за развитие е **„Устойчив растеж и европейско развитие на територията чрез повишаване на конкурентоспособността на селското стопанство, увеличаване на заетостта и разнообразяване на дейностите в неземеделския сектор, инвестиции в публична и социална инфраструктура“**

Приоритет 1: Повишаване на производителността и конкурентоспособността на малките и средни селски стопанства и преработвателни предприятия чрез технологична модернизация и повишаване на квалификацията.		
Специфична цел 1 Повишаване конкурентоспособността и технологична модернизация на селското стопанство чрез реструктуриране и развитие на наличните мощности и насърчаване въвеждането на иновации в стопанствата. (Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“)	Специфична цел 2 Развитие и модернизация на преработвателните предприятия и маркетинга на техните селскостопански продукти. (Мярка 4.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“)	Специфична цел 3 Повишаване на квалификацията на селските стопани и усвояване на добри практики. (Мярка 1.3. „Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства“)
Приоритет 2: Повишаване на жизнения стандарт и увеличаване на заетостта чрез развитие на неземеделски дейности и опазване на културно-историческото и природно наследство.		
Специфична цел 1 Развитие на неземеделски дейности, услуги и туризъм. (Мярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“)	Специфична цел 2 Опазване на културно историческото и природно наследство (Мярка 7.02. „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта.“)	
Приоритет 3: Подобряване на условията на живот чрез развитие на публичната инфраструктура и условията за отдих и туризъм.		
Специфична цел 1 Подобряване на техническата инфраструктура (Мярка 7.2. „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“.)	Специфична цел 2 Развитие на малка инфраструктура в областта на отдиха и туризма. (Мярка 7.5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура“)	

В Стратегията е търсено допълване между отделните мерки, както и са програмирани критерии за подбор на проекти, които да имат допълващ ефект към хоризонталните цели (работни места, опазване на околната среда, иновации). Тъй като ВОМР е част от интегрираното териториално развитие, приоритетите трябва да гарантират цялостното устойчиво развитие: икономическо (насърчаване на конкурентоспособността), екологично (устойчиво управление и опазване на природните ресурси), социално (балансирано териториално развитие и поддържане на заетост).

Приоритетите и целите в Стратегията, както и разпределението на средствата по тях са разписани съгласно правилата на член 32 на Регламент 1303/2013 на базата на „установените нужди и потенциал“. В СВОМР те са: „развитие на земеделието чрез модернизиране на стопанствата, подпомагане развитието на преработващата индустрия и намиране на пазари; нереализиран потенциал за развитие на неземеделските дейности в секторите туризъм, търговия и услуги“. Като основни проблеми са набелязани „безработицата, технологичното и отраслово развитие на селското стопанство и състоянието на инфраструктурата – пътища, водопровод и канализация“.

В отговор на нуждите и потенциала, **приоритетите и целите** на Стратегията са насочени към: модернизация на стопанствата и преработващата промишленост с цел повишаване на конкурентоспособността им; диверсификация на икономическите дейности; подобряване на средата за живеене чрез обновяване на инфраструктурата; запазване на материалното и нематериално културно наследство; повишаване на капацитета на стопаните чрез обучение. По-голямата част от средствата са предназначени за икономическо развитие: общо 57.09% от бюджета, като 38.34% са за мерките 4.1 и 4.2 с превес на модернизацията на земеделските стопанства и 18.75% са за диверсификация в неземеделски дейности по мярка 6.4.1. За проекти, подобряващи средата на живот по мерките 7.2 и 7.5 отиват 36.64% от бюджета. 2.39% са предназначени за обучение и повишаване на квалификацията на земеделските производители, а 3.88 % са за популяризиране на културното наследство и спорта. Очаква се и съответното въздействие да е най-вече в тези области – икономика, подобряване средата за живеене, запазване на местната идентичност, придобиване на знания.

3.1. Планирано въздействие според приоритетите и целите на BOMP

Както вече се спомена, дали мерките ще имат желаното въздействие върху територията може да се прецени едва след приключване на прилагането на Стратегията. За такава оценка на въздействието, освен изпълнението на индикаторите, се използват данни и от НСИ или други официални източници – финансовите резултати на подпомогнатите стопанства и предприятия, ниво на заетост и безработица, доходи, устойчивост на дейностите и след изчерпването на безвъзмездната финансова помощ. Засега, по разписаните мерки, както и според броя и вида на подадените проекти, може да се съди само за определени тенденции, според които ще се развива въздействието на мерките от Стратегията върху различните сфери от икономиката и обществения живот. Възможна е промяна в планираните въздействия - по някои от мерките вече има повече подадени проекти от предвидените в индикаторите, по други проектите са по-малко.

Тъй като на територията на МИГ все още няма завършени проекти, преценката на потенциалното въздействие е по отношение изпълнението на **приоритетите и специфичните цели на BOMP** за развитие на дадената територия, а също и по отношение на по-общите национални и европейски **цели на ПРСР** за развитие на селските райони. Могат да се правят оценки и на база сравнения с постигнатото по тези мерки в предишния период на прилагане, за да се очертаят определени тенденции.

Мерките за модернизация на стопанствата и предприятията, както и инвестициите в неземеделски бизнес са в изпълнение на приоритет пет и на първата специфична цел на BOMP и биха имали положително въздействие върху повишаване конкурентоспособността, развитието на предприемачеството и общото икономическо развитие на територията. Специално **мярка 4.1 за модернизация на стопанствата** се радва на най-голям интерес сред бенефициентите както на МИГ, така и в национален мащаб (3400 подадени проекта), съответно има и най-голямо икономическо въздействие върху подпомогнатите територии. В предишния Програмен период, по данни на МЗХГ, по тази мярка в земеделието са направени вложения в основен капитал (преки производствени и непроизводствени активи) на стойност 2, 832 млрд. лв., което представлява почти 90% от инвестициите в българското селско стопанство до 2014 г. Очевидно нуждите от повишаване на конкурентоспособността на стопанствата и тяхната модернизация продължават да са много големи и сега.

Инвестициите в преработка на храни по **мярка 4.2** носят по-висока добавена стойност на продукцията, произведена в селските райони, създават предприемаческа активност и нови работни места, скъсяват веригите на доставка. Трябва да се има предвид, че както в предишния период, така и сега, интеграцията между производители и преработватели среща големи затруднения. Причината е основно в недостига на национално произведени основни суровини за месопреработвателния и млекопреработвателния сектор, както и за консервната промишленост, като естествено това е свързано със западането на т.нар. чувствителни сектори и в производството на първичната земеделска продукция. Въпреки целенасоченото им подпомагане, проблемът продължава да съществува и досега. Това важи в най-голяма степен при инвестициите на микро- и малките преработвателни предприятия, които трудно издържат на конкуренцията на големите преработватели на храни и развитието на по-малките напоследък се свързва основно с въвеждането на иновативни и нишови продукти, както и с разработване на собствени пазарни сегменти, където големите предприятия и вносители нямат интерес поради малките обеми на производството. Това трябва да се вземе под внимание и от МИГ при евентуален трети прием – по обща преценка мярка 4.2 е проблемна и трудно постига очакваните въздействия.

Важно е да се отбележи и това, че в предишния Програмен период тези две мерки не са довели до планираното въздействие за **откриване на нови работни места**, въпреки заложените индикатори. Модернизацията на стопанствата и предприятията води до оптимизиране на производствените процеси и съкращаване на разходите, съответно и на работна сила. В отчетите на МЗХГ това е отбелязано като принципно противоречие, заложено в ПРСР, както и в европейските документи. Освен това, у нас тече бърз процес на намаляване броя на стопанствата и тяхното уедряване, което създава допълнителна безработица - собствениците на малките стопанства продават или отдават под аренда земите си и на практика се вливат в пазара на труда в други сектори или на услугите. Почти всички работни места в предишния период (общо 2 609 за проектите на МИГ) са създадени по мярката за диверсификация в неземеделски дейности и мярката за туризъм.

Мярката за диверсификация на икономиката 6.4 е сред най-важните за развитие на селските райони и е тясно свързана с подкрепа на местното предприемачество и повишаване на капацитета на местните общности, като целта е не само осигуряването на алтернативни занимания извън земеделието, но и развитие на бизнес-умения,

създаване на малки фирми и предприятия. В този смисъл мярка 6.4 отговаря в най-голяма степен на спецификата на подхода ВОМР и не случайно в първите етапи на прилагането му в европейските държави, по-голямата част от проектите са били свързани именно с дейности, които не са земеделски – най-вече с туризъм, опазване на местната идентичност и култура, осигуряване на социални услуги и развиване на нов бизнес. Както се спомена, именно по тази мярка в предишния Програмен период са създадени повечето нови работни места (заедно с мярката за развитие на туризма), реализирани чрез стратегиите на МИГ - 1143 нови работни места извън земеделското стопанство (туризъм, занаяти, търговия и услуги), а останалите 998 работни места, създадени вътре в стопанствата отново са свързани не пряко със земеделската работа, а със странични дейности във фермите (отново туризъм, търговия и услуги).

Инвестициите за създаването, подобряването или разширяването на **публичната инфраструктура, както и тези за туризъм** (мерки 7.2 и 7.5) ще въздействат за подобряване качеството на живот на територията (приоритет 1 и 2, специфична цел 2 на ВОМР). Инвестициите по тези мерки, по данни на МЗХГ, създават едно от най-положителните въздействия на ВОМР, тъй като от тях се възползва цялото население на съответните територии и резултатите са видими за всички. Трябва да се каже, че в миналия Програмен период най-много проекти по двете общински мерки са изпълнени в Северозападния район - 64 проекта на общини и 69 проекта на други бенефициенти, вкл. ЮЛНЦ и читалища, като област Плевен е на трето място в страната с 32 изпълнени проекта (след Софийска област с 54 и Благоевград с 39) по мярката за подобряването на инфраструктурата и на пето място с 29 изпълнени проекта по мярката за обновяване и развитие на населените места. Това показва, че в сегашния период реализираните проекти ще допълват вече постигнати въздействия, което е и една от целите на ВОМР. Трябва да се уточни, че двете мерки, предвидени за общините в стратегиите на МИГ имат относително въздействие върху хоризонталните цели, заложи в ПРСР. По отношение на безработицата и борбата с бедността, инфраструктурните проекти не създават работни места и не повишават заетостта, подобряването условията за живот на населението обаче има отношение към решаване на социалните проблеми, като например подобряване на достъпа до социални услуги и по-специално този на децата и уязвимите групи от населението. Мярката за туризъм обаче е создала работни места в миналия период и трупа допълнителни ефекти към съживяването на местната икономика, като стимулира съпътстващия туристическия инфраструктура бизнес –

хотелиерство, ресторантьорство, занаяти, услуги. И двете „общински“ мерки имат за цел да задържат младите и предприемчиви хора в населените места от селските райони и да оживят и ускорят икономическата, социалната и културна интеграция, с което допринасят за борбата с демографската криза.

Иновативната мярка за стимулиране на местното развитие и активността на територията чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта съответства на два приоритета (2 и 3) и две специфични цели на ВОМР (4 и 2) и би имала въздействие върху развитието на териториалната идентичност и върху динамиката на жизнената среда. Тази мярка е пряко свързана с понятието местна идентичност и повишаването на местното самочувствие, което е и един от основните елементи на териториалния подход и в частност на ВОМР. По тази причина много МИГ са включили подобни „дизайнерски мерки“ в стратегиите си, тъй като очакваното въздействие от проектите е директно върху местните общности, а не опосредствано чрез частни бенефициенти.

Мярката за обучение има въздействие както върху развитието на стопанствата, така и за хоризонталните и междусекторни партньорства (специфични цели 1 и 2 на ВОМР) и допринася за реализирането на приоритет 6 на ВОМР за подобряване качеството на образованието и квалификацията в селските райони.

Тъй като самата Мярка 19 (ВОМР) е програмирана според Приоритетна област 6 на ПРСР (Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в селските райони), подприоритет 6Б (Стимулиране на местното развитие в селските райони), би трябвало всички мерки да имат въздействие за повишаване на доходите и интеграцията на уязвими групи. Третата специфична цел на ВОМР се реализира чрез работата на МИГ и механизма на прилагане на Стратегията. Приоритетите и специфичните цели на ВОМР се попълват от бенефициентите с помощта на МИГ като таблица - част от бизнес плана на подадените проекти.

В общото описание на Мярка 19, включително нейната интервенционна логика и нейния принос за областите с поставен акцент и междусекторните цели са включени шест приоритета на ВОМР за периода 2014-2020, които са свързани с реализацията на 7 от 11-те цели, записани в Регламент 1303/2013 (РОР) и в Споразумението за партньорство

Приоритет на ВОМР	Мярка в СВОМР
Насърчаване на социалното приобщаване и намаляване на бедността	4.1., „Инвестиции в земеделски стопанства“ 4.2., „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ 6.4.1., „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ 7.2. „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ 7.5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура“
Интегриран подход към околната среда, чрез съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, вкл. дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство	4.1., „Инвестиции в земеделски стопанства“ 4.2., „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ 6.4.1., „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ 1.3., „Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства“ 7.02., „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта.“
Фокусиране върху иновациите чрез насърчаване на въвеждането им в практиката	4.1., „Инвестиции в земеделски стопанства“ 4.2., „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ 7.02., „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта.“
Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила	4.1., „Инвестиции в земеделски стопанства“ 4.2., „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ 6.4.1., „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“
Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително чрез диверсификация, алтернативни дейности и устойчиво производство на аквакултури	4.1., „Инвестиции в земеделски стопанства“ 4.2., „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ 6.4.1., „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“
Подобряване на качеството на образование и повишаване квалификацията на населението	1.3., „Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства“

Мярка 19 ВОМР има и свои специфични цели, които се попълват във втората част на таблицата.

Специфична цел на ВОМР	Мярка в СВОМР
Развитие и стимулиране на предприемачество и устойчив бизнес	4.1., „Инвестиции в земеделски стопанства“ 4.2., „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ 6.4.1., „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ 1.3., „Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства“
Развитие на динамична жизнена среда и подобряване качеството на живот чрез развитие на хоризонтални и междусекторни партньорства и взаимодействие за инициативи от общ интерес	7.2. „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ 7.5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура“ 1.3., „Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства“ 7.02., „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта.“
Развитие на практики и модели за добро управление и участие на заинтересованите страни в развитието на територията, като основа за териториално развитие	Дейности на МИГ по механизма на прилагане и управление на мерките от Стратегията за ВОМР
Развитие на териториална идентичност, маркетинг и марки на база на специфичния териториален потенциал и продукти от местен характер	7.02. „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта.“

3.2. Планирано въздействие според целите на ПРСР

Сферите на въздействие на самата ПРСР са по-обхватни и за отделните мерки са формулирани според шестте основни приоритетни области на ЕЗФРСР (Регламент 1305/2013), като всяка мярка от Програмата има принос за една или няколко подприоритетни области (общо 18 на брой). Макар че МИГ имат известна свобода в определянето на собствени цели и критерии по мерките, дейностите трябва да съответстват на основните политики на ОСП и ЕС, провеждани именно чрез съответните национални програми за развитие на селските райони.

Към коя от подприоритетните области има принос съответната мярка и проекта по нея се попълва от бенефициентите и МИГ в **Приложение 13 от Наредба 22/2015 г. „Формуляр за мониторинг“**. Една и съща мярка и съответно проектите по нея, освен основния принос, може да се отнасят до различни приоритетни области на въздействие. Така например, мярка 4.1 в Стратегията, освен основния принос към подприоритет 2А за Подобряване на икономическите резултати на всички земеделски стопанства, има принос и към подприоритет 5Б за Повишаване на ефективността при потреблението на енергия в селското стопанство, чрез заложения критерий за оценка „инвестиции за повишаване на енергийната ефективност“ (20 т.). В критериите по мярка 4.2 също са заложили 10 точки за инвестиции за въвеждане на нови енергоспестяващи технологии и 10 т. за преработка и производство на биологични продукти, с което освен към подприоритет 3А за Подобряване на конкурентоспособността на първичните производители чрез по-доброто им интегриране в селскостопанската и хранителната верига, мярката има принос и към вече споменатия подприоритет 5Б. В критериите за оценка на мярка 6.4.1 инвестициите във възобновяеми енергийни източници за собствено потребление носят 15 точки, което е евентуален принос към подприоритет 5В Улесняване на доставките и използването на възобновяеми източници на енергия. Мярката за обучение е изцяло посветена на развитието на биологичното земеделие и съответно има принос, освен към подприоритет 1А и 1Б, свързани с придобиването на знания, и към всички подприоритети за биологичното производство. Борбата с бедността и намаляването на безработицата са отразени в критериите за оценка по мерките 4.1, 4.2 и 6.4, чрез които се стимулира създаването на нови работни места и това носи допълнителни точки при оценяването. За потребностите на уязвимите и малцинствени групи в мярката за опазване на културното наследство, включването на такива групи носи 15 точки, а по отношение на жените и младежката безработица в критериите на мярка 6.4, ако проектът е представен от физически лица и ЕТ на възраст между 18 и 40 години (включително) или жени се дават 10 точки. По отношение на иновациите, при избора на проекти по мерките 4.1, 4.2 и 7.02 се дава предимство тези, въвеждащи иновации или иновативни практики.

Евентуалното въздействие на реализирани проекти чрез МИГ, които са получили точки по критериите, според формуляра за мониторинг биха имали принос към подприоритетните области на ПРСР, описани по-долу в таблицата. Уточнението за „евентуално“ се прави, тъй като проектите не са изпълнени и не е ясно дали заложените

намерения ще се реализират в действителност. Трябва да се подчертае, че абсолютно всички проекти по мерките имат принос към подприоритет 6Б Стимулиране на местното развитие в селските райони, тъй като самата Мярка 19 за ВОМР е изцяло програмирана според него.

Мярка от СВОМР	Формуляр за мониторинг
1.3., „Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства“	1А Стимулиране на иновациите, сътрудничеството и развитието на базата от знания в селските райони 1В Поощряване на ученето през целия живот и професионалното обучение в секторите на селското и горското стопанство Всички подприоритети, свързани с биологичното производство според ПРСР: 2А, 3А, 4А, 4Б, 4В
4.1., „Инвестиции в земеделски стопанства“	2А Подобряване на икономическите резултати на всички земеделски стопанства и улесняване на реструктурирането и модернизирането на стопанствата, особено с оглед увеличаването на пазарното участие и ориентация и разнообразяването в селското стопанство 5Б Повишаване на ефективността при потреблението на енергия в селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост 6А Улесняване на разнообразяването, създаването и развитието на малки предприятия, както и разкриването на работни места 2Б Улесняване на навлизането на земеделски стопани с подходяща квалификация в селскостопанския сектор, и по-специално приемствеността между поколенията 1А Стимулиране на иновациите, сътрудничеството и развитието на базата от знания в селските райони Всички подприоритети, свързани с биологичното производство според ПРСР: 2А, 3А, 4А, 4Б, 4В
4.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“	3А Подобряване на конкурентоспособността на първичните производители чрез по-доброто им интегриране в селскостопанската и хранителната верига посредством схеми за качество, които да добавят стойност към селскостопанските продукти, популяризиране на местните пазари и къси вериги на доставки, групи на производителите и организации и междубраншови организации 5Б Повишаване на ефективността при потреблението на енергия в селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост 1А Стимулиране на иновациите, сътрудничеството и развитието на базата от знания в селските райони Всички подприоритети, свързани с биологичното производство според ПРСР: 2А, 3А, 4А, 4Б, 4В 6А Улесняване на разнообразяването, създаването и развитието на малки предприятия, както и разкриването на работни места

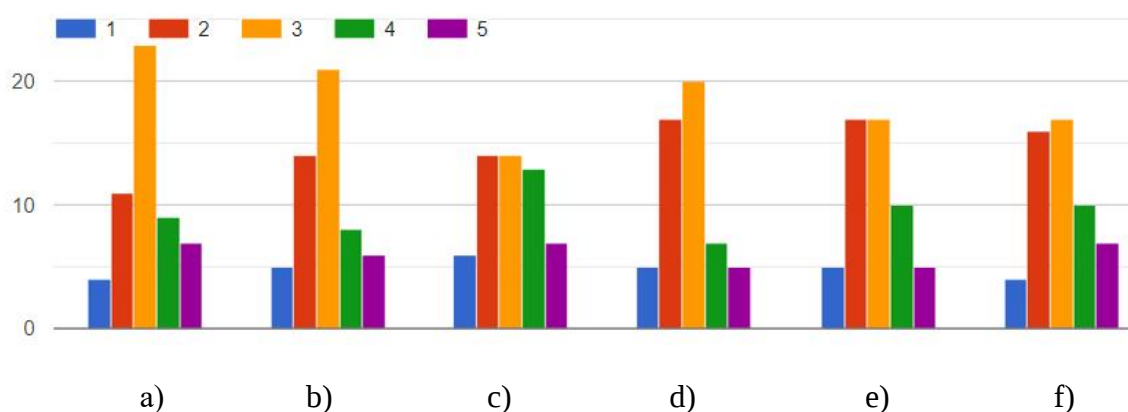
6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“	6А Улесняване на разнообразяването, създаването и развитието на малки предприятия, както и разкриването на работни места 5В Улесняване на доставките и използването на възобновяеми източници на енергия, на странични продукти, отпадъци и остатъци, и други нехранителни суровини за целите на биоикономиката 1А Стимулиране на иновациите, сътрудничеството и развитието на базата от знания в селските райони
7.2.„Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“	6Б Стимулиране на местното развитие в селските райони
7.5.„Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура“	6Б Стимулиране на местното развитие в селските райони
7.02.„Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта.“	6Б Стимулиране на местното развитие в селските райони 1А: Стимулиране на иновациите, сътрудничеството и развитието на базата от знания в селските райони

Както вече се каза, въздействието върху съответните подприоритетни области на ПРСР е само на основата на записаното в Стратегията. Вече подадените проекти и съответно тези, които ще бъдат подавани по другите мерки няма как да изпълнят всички заложиени критерии. Например, подадените по мярка 7.2 проекти са в областта на спорта и отдиха и реализират целта да подобрят качеството на живот, но не подобряват базисна инфраструктура (пътища, канализация), съответно нямат принос към опазване на околната среда.. В критериите за оценка по мерките са включени и някои хоризонтални цели - интеграция и социализация на маргинализирани групи и хора в неравностойно положение, младежки инициативи, създаване на достъпна среда за хора с увреждания. Дали проектите ще имат съответното въздействие върху тези групи може да се каже чак след приключването им. Същото се отнася и за работните места.

3.3. Оценка на местната общност за планираното въздействие

В проведената по интернет анкета на сайта на МИГ, освен другите, бяха включени и три въпроса именно за оценка на потенциалното въздействие на Стратегията и на подхода BOMP върху територията. Предполага се, че след като я попълват на интернет страницата на сдружението, отговарящите познават Стратегията, както и приоритетите и мерките, включени в нея. Тези въпроси включват оценка на целите и приоритетите, както и на допълнителните въздействия (добавена стойност) и на задължителните хоризонтални принципи, заложили според изискванията на Регламент 1303/2013 г. Оценката е дадена по петобалната система със стойности от 1 до 5.

Прилагането на BOMP на територията и приоритетите на Стратегията на вашата МИГ, според вас допринасят за:

- a) Повишаване конкурентоспособността на стопанства и предприятия
- b) Диверсификация на дейностите и създаване на нов бизнес
- c) Подобряване на инфраструктурата и условията за живот на населението
- d) Повишаване на доходите
- e) Създаване на нови работни места
- f) Устойчиво развитие на територията като цяло

Както се вижда от графиката, оценката за приноса на Стратегията по отношение на повишаване конкурентоспособността на стопанства и предприятия е преобладаващо среден 3, която са дали 42.5% от отговарящите. По-ниска от средната оценка (1 и 2) съдържат 27.8% от отговорите, а по-висока оценка (4 и 5) общо 29.7%. Изводът е, че по двете мерки (4.1 и 4.2) местната общност засега предвижда твърдо среден резултат на въздействието – ниските и високите оценки са почти изравнени, все пак с малък превес

на по-високите. Очаква се модернизацията да има ефект върху територията, но ползите от нея засега не са особено убедителни.

По отношение на диверсификацията отново най-много гласове събира средната оценка – с тройка са оценили диверсификацията и създаването на нов бизнес 38.9 % от отговарящите, като тук другите оценки са в полза на по-ниските. 35.2% са дали оценка 1 и 2, а 25.9% - по-високите 3 и 4. Все пак, по мярката за диверсификация приемът е току що отворен и още не са ясни какви ще бъдат проектите – дали ще развиват услуги за цялото население или друг бизнес, от който ползите ще са по-частни и съответно какъв ще бъде обхватът на въздействието.

По отношение на мерките 7.2 и 7.5 (подобряване на инфраструктурата), оценките са между две и три. С тройка са оценили въздействието на Стратегията за подобряване на инфраструктурата 25.9%, още толкова (25.9%) са я оценили с двойка. Общо оценките 1, 2 и 3 събират 63%, т.е. оценката е по-скоро негативна. По-високи стойности от 3 са дали 37% от анкетираните. Трябва да се знае, че по принцип и в национален мащаб отношението към т.нар. общински мерки е отрицателно, освен ако не се отнасят до изграждане на канализация и ремонт на пътища, в които хората привиждат преки ползи за себе си. Макар че и двете общини на МИГ изпълняват или са изпълнили проекти за рехабилитация на пътищата и ВиК мрежата, отношението към спортните съоръжения е обяснимо. В тази връзка МИГ е препоръчително да проведе кампании относно здравословния и активния начин на живот, особено в по-малките населени места.

Въздействието на Стратегията върху повишаването на доходите също е оценено по-скоро негативно. С тройка са оценили 37% от анкетираните, 31.5% са двойките, общо 40.8% са дали оценки от 1 и 2. Едва 22.2% от запитаните са написали точки над средното – 4 и 5. По-скоро отрицателна е и оценката за създаването на нови работни места вследствие изпълнението на Стратегията. 31.4% от респондентите дават средната оценка 3, същият е процентът и на двойките. Общо 77.8% са оценките от 1, 2 и 3. 22.2% са дали положителна оценка от 4 и 5. Макар че създаването на нови работни места в селските райони и борбата с бедността да са основни приоритети и на ВОМР, и на ПРСР, трябва да се каже, че това са едни от най-трудно видимите и най-късно проявяващите се въздействия. По данни на ЕК, модернизацията и механизацията на земеделието съкращават работната сила с около 30%, което увеличава безработицата, а не я намалява. Работни места се очаква да се създадат при започване на преработка

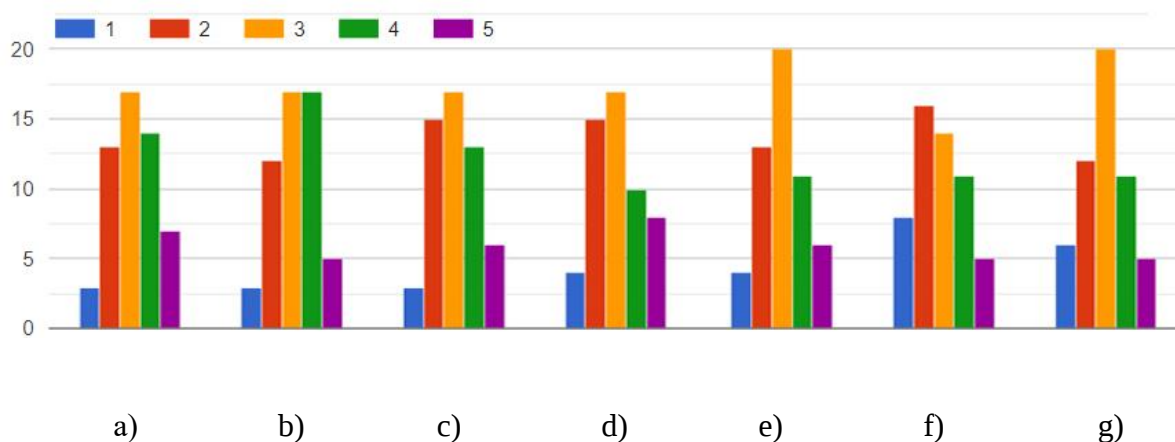
(създаване на ново предприятие) или при диверсификацията в неземеделски дейности, но това не винаги се случва. За доходите пък трябва доста време – за да се усети ефект от прилагането на BOMP върху тях, трябва да са изпълнени проектите, да се е раздвижила цялата икономика, да са се увеличили пазарите. Така че по-скоро негативното отношение към въздействието на Стратегията в тези сфери е очаквано.

Устойчивото развитие на територията като следствие от прилагането на СВOMP също е оценено между 2 и 3. Средна оценка дават 31.4%, а двойка – 29.6%. Общо 68.5% са дали оценка средна или по-ниска от средната (1, 2 и 3). Останалите 31.5% са дали положителна оценка от 4 и 5. Това също може да се обясни с факта, че въздействието на подхода за развитие на територията все още е предполагаемо, а не реално. Все пак негативните нагласи трябва да бъдат внимателно анализирани от екипа на МИГ и съответно да бъдат предприети действия за тяхната промяна.

Това се налага като извод и според общите за въпроса оценки - въздействието от прилагането на BOMP е оценено по-скоро като средно към негативно. Преобладаващите оценки са 3 (34.5%) и 2 (27.4%). 8.9% са отговорите с единица, 17.5% са с 4 и 11.4% са с 5. Тези резултати издават известно недоверие от страна на местната общност по отношение на основните приоритети и мерки, заложи в Стратегията, като МИГ явно трябва да провежда повече информационни кампании за популяризиране на подхода BOMP и ползите от прилагането му.

В следващия въпрос анкетираните трябва да оценяват допълнителните въздействия от прилагането на BOMP на територията на двете общини – повишаване капацитета на човешкия капитал, създаване на мрежи и сътрудничество, подобряване на местното самоуправление, създаване на самочувствие у местната общност, запазване на идентичността.

Прилагането на ВОМР на територията на вашата община, според вас има допълнително въздействие за:

- a) Повишаване осведомеността на местните хора относно програмите на ЕС и възможността да реализират проекти
- b) Повишаване капацитета за бизнес и развиване на предприемаческите умения у местните хора
- c) Подобряване на взаимодействията на заинтересованите страни с местните власти, най-вече с общините
- d) Подобряване се дейността на самите общини
- e) Създаване на формални и неформални контакти, отношения и мрежи между заинтересованите страни
- f) Усещане, че местните хора са овластени сами да взимат решения за бъдещето си
- g) Запазване на местната идентичност и културно наследство

Едно от първите въздействия на ВОМР, които могат да се наблюдават почти веднага след започване на прилагането е повишаване осведомеността на населението относно европейските програми и схемите за финансиране. Това е отразено и в оценките, в които преобладават високите – с 4 и 5 са оценили 38.9% от анкетираните. Средна оценка са дали 31.5%, а с по-малко точки от 1 и 2 са 29.6%. Тоест общо 70.4% дават по-скоро положителна оценка на познаването на възможностите да се кандидатства с проекти.

По подобен положителен начин е оценено и повишаването на предприемачеството и капацитета за правене на бизнес, които са и в пряка връзка с познаването на програмите. Тук средна 3 и по-висока оценка от 4 са дали по 31.5% от анкетираните, т.е. общо 63%. По-ниските от 3 оценки от 2 и 1 са 27.8%, съответно тези от три нагоре включително са 72.2%.

Мненията относно подобряване отношенията на гражданите с местните власти, както и на самото местно самоуправление са разпределени между оценките 2 и 3, т.е. по-скоро клонят към негативни. По точката за подобряване на взаимоотношенията на заинтересованите страни с общините, средната оценка е 31.5%, двойките са 27.8%. Общо оценката от средната надолу е застъпена в 64.8% от отговорите. Останалите 35.2% са оценили взаимодействието с 4 и 5. В отговорите за подобряване дейността на самите общини тройките са 31.5%, двойките отново 27.8%, като общо оценките по-ниски от три включително са 66.7%, съответно по-високите оценки от 4 и 5 – 33.4%. Това не съответства на общо добрата оценка за дейността на двете общини, дадена в класацията за публичните услуги в България, според която по прозрачност на информацията и достъпност на услугите, община Долна Митрополия е с 84,3 точки рейтинг, а община Долни Дъбник с 46.8. За сравнение Столична община е с рейтинг 78,8, Пловдив със 76,6. Много от малките общини са с рейтинг между 22 и 25 точки, което показва, че общините от територията на МИГ обективно се представят добре по отношение на местното самоуправление. Явно в случая, анкетираните изразяват обща субективна нагласа, а не реални впечатления от работата на администрацията.

Създаването на мрежи и осъществяването на формални и неформални контакти като следствие от въздействието на ВОМР е оценено твърдо като средно 3 от 37% от анкетираните. На второ място са отговорите с оценка 2 – 24%. Четворките са 20.4%. Оценки по-надолу от три включително са дали 87%, оценка по-висока от три включително съдържат 68.5%. Очевидно е, че оценката е по-скоро отрицателна, макар положителните оценки също да не са малко. Улесняване взаимодействията между заинтересованите страни е една от основните задачи на ВОМР, така че една от целите на МИГ трябва да е освен организирането на събития, засилването и улесняването на неформалните мрежи и контакти между хората от общността.

По отношение усещането, че чрез ВОМР местните хора могат сами да взимат решения относно бъдещето си (едно от основните изтъквани преимущества на подхода), оценката клони към отрицателна – преобладават отговорите с двойки, които са 29.6%. Оценка три са дали 25.9% от отговарящите. Общо оценките надолу от три включително са 70.4%, а положителните са 29.6%. Тъй като участието на местната общност във взимането на решения е свързано предимно с прозрачността в работата на МИГ и привличането на по-големи групи от заинтересованите страни, може би е добре екипът да се активизира в посока повече дейности „на терен“ сред общността, да увеличи

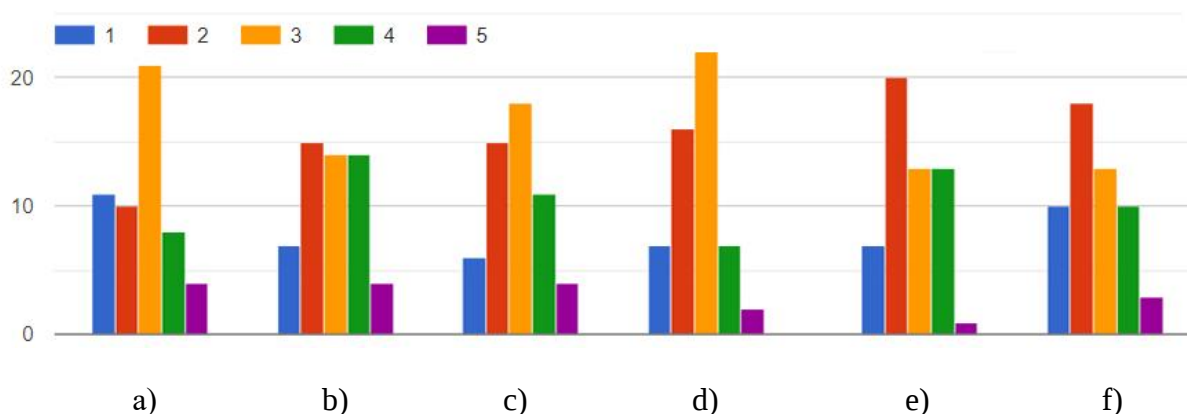
допитванията по различни въпроси и да посредничи в разрешаването на проблеми не само свързани с конкретните действия по Стратегията.

В последния раздел относно утвърждаване на местната идентичност оценките отново са по-скоро негативни, като 1 и 2 видимо имат превес над 4 и 5, като преобладаваща е средната оценка 3 в 37% от отговорите. Оценките от 3 надолу включително, обхващат 70.4% от анкетираните, по-високите оценки са 29.6%. Макар че МИГ е предвидила в Стратегията мярка, свързана с местната идентичност, очевидно предстои повече работа и по тази тема. Понятието за местна идентичност е сравнително ново като термин и е във връзка с концепцията за регионално развитие и териториален подход, част от който е и ВОМР. Идеята е, че малките територии имат собствена идентичност, която е специфична сама по себе си, като под местна идентичност вече се разбира много широк набор от общи за територията елементи – история и култура, бит и начин на живот, език и диалекти, традиции и обичаи, изкуства и занаяти, кулинария, типични продукти и начините за производството им, социални отношения.

Общо за въпроса за допълнителните въздействия на СВОМР оценките са между 3 и 2. Тройки са дали 32.3% от отговарящите, двойки - 25.4%, общо 57.7%. Оценка 1 са поставили 8.2%, оценка 4 - 23%, оценка 5 - 11.1%.

Третият въпрос засяга хоризонталните принципи на европейската политика, които задължително са заложили в СВОМР и по принцип са задължителен елемент от всички оперативни програми. Те засягат устойчивото развитие – опазване на околната среда, въвеждането на иновации, борбата с бедността, както и някои други по-обща хоризонтални принципи за спазване на равенство между половете, приобщаване на маргинализираните и уязвими групи от населението и разрешаване проблема с демографската криза и обезлюдяването на селата.

ВОМР и Стратегията на МИГ, според вас имат въздействие и за:

- a) Опазване на околната среда
- b) Въвеждането на иновации
- c) Спазване на равенството между половете
- d) Приобщаване на маргинализирани и уязвими групи – роми, хора с увреждания, възрастни хора, самотни майки и т.н.
- e) Борба с бедността и социалното изключване
- f) Демографската криза в района, особено в селата

За опазване на околната среда 38.9% от отговарящите са дали средна оценка тройка. Прави впечатление високият процент единици – 20.4%. Общо оценките по-ниски от три включително, са 77.8%, 22.2% са дали по-високи оценки от 4 и 5. Макар че енергийната ефективност и борбата с климатичните промени е засилващ се приоритет в политиките на ЕС, у нас дейностите в тази посока са все още много слаби. Проектите с включени мерки за енергийна ефективност са малко сред тези, одобрени от МИГ, както на национално ниво. Причините донякъде са обективни – при остаряло технологично оборудване, по-важно е стопанствата да се модернизират и след това да мислят за екология. От друга страна, субективен е ниският интерес към подобни технологии, като това се дължи както на непознаване, така и на недоверие от страна на производителите. Затова и тези отрицателни нагласи в отговорите, по-скоро изразяват отношение по темата, а не реална преценка доколко Стратегията би имала въздействие за опазване на околната среда и енергийната ефективност.

Негативна е и оценката за въвеждането на иновации – предимно двойка. Дали са я 27.7% от анкетираните. 25.9% са оценили с тройка. Общо оценките по-ниски от три включително, са 66.7% от отговорите. Съответно с 4 и 5 са оценили 33.3% от участниците в анкетата. Тук важи казаното и за предишния раздел – иновациите

обикновено надграждат вече направената модернизация, съществува неразбиране и липса на познания и по тази тема. Отново става дума повече за изразяване на отрицателни нагласи и отношение от страна на респондентите, отколкото за реално оценяване. Препоръката е да се повишава информираността на местната общност и по двете теми, като МИГ може да ги включи в кампаниите си за популяризиране на Стратегията или да организира специални обучения или семинари. Това е важно не само с оглед успешното прилагане на мерките от Стратегията, но и с оглед планирането на следващия Програмен период, в който двата приоритета ще бъдат водещи.

Относно равенството между половете оценките са между 3 и 2. 33.3% от анкетираните са поставили тройка, а двойките са 27.8%. Оценките по-ниски от три включително, са 72.2%, съответно оценяващите с 4 и 5 са 27.8%. Оценките с 1 и 2 са общо 38.9%. Т.е. преобладаващата част смятат, че прилагането на WOMP и Стратегията по-скоро няма да имат въздействие върху равенството между мъжете и жените. Това обаче може да се тълкува двояко – така или иначе равенство има и съответно няма какво повече да се направи или темата не е особено важна с оглед на другите въздействия, които ще бъдат постигнати. Равенството между половете е много дискутиран и в ЕС приоритет напоследък, особено по отношение на жените в земеделието. От една страна България е на челните места по брой жени на ръководни позиции, в научните общности и по кариерно развитие, но от друга, в малките населени места продължава да преобладава патриархалното мислене, особено сред маргинализираните общности. Съществува проблем и със заплащането, като той изобщо не е само български. Например, в ЕК съвсем отскоро се обсъжда статута на фермерските съпруги, които работят в семейните стопанства без заплащане и съответно без осигуряване, като това ги лишава от редица социални придобивки - болнични, майчинство и пенсия. Въпросът е решен законодателно единствено във Франция, където жените на селскостопанските производители имат право да се регистрират като „съпруга на фермер“ и съответно да плащат осигуровки, за да могат да получават адекватни социални услуги. По данни на ЕК, броят на жените в земеделието се увеличава в целия ЕС, като в момента представлява 41% от работещите. Това също е тема, подходяща за популяризиране в информационните срещи на МИГ.

Приобщаването на маргинализираните и уязвими групи от хора фигурира в някои от критериите за оценка по мерките и е определено с твърда средна оценка от 3, която са поставили 47.7% от анкетираните. Оценка 2 и 1 са поставили общо 42.6% от

участниците, а само 16.7% са дали оценки от 4 и 5. В случая важи казаното за някои от предишните раздели – отрицанието подсказва за по-скоро негативна нагласа по темата, а не е реално оценяване на предприетите вече мерки по въпроса.

Борбата с бедността събира категорично отрицателни оценки – двойка са поставили 37% от отговарящите, общо оценките по-ниски от 3 включително, са 74%, а високите оценки от 4 и 5 са поставени от 26% от анкетираните. Освен, че както и повишаването на доходите, това въздействие се усеща най-късно, когато проектите са изпълнени и евентуално икономиката се е развила в положителна посока, бедността касае определени слоеве на общността, които не са засегнати пряко, а вторично от прилагането на ВОМР. Ако стопанствата и предприятията повишат ефективността и финансовите си резултати, то това пряко се отразява на доходите на собствениците им, както и на доходите на работещите в тях. Групите от населението, които живеят под прага на бедността не са свързани с реализацията на проекти и в повечето случаи са неработещи или неактивни на пазара на труда. Тоест за тях ефектите на въздействие ще дойдат още по-късно, когато като следствие от повишаване на икономическите резултати има повишаване и на нивото на социалния стандарт на територията. Отговорите тук показват, че хората не вярват, че това ще се случи или поне не само поради прилагането на ВОМР.

Оценката за преодоляване на демографската криза отново е двойка – 33.3% са оценили раздела по този начин. Общо оценките по-ниски от три включително, са 76%. С 4 и 5 са оценявали 24% от участниците в анкетата. Това не е изненадващо предвид данните на НСИ за намаляващото население на територията – през 2020 г. с 1630 души по-малко в сравнение с времето на написване на Стратегията през 2016 г. Трябва да се каже, че въпреки песимистичните прогнози, пак според НСИ за 2019 г. има някои изненадващи процеси за обръщане на тенденцията - общо 97 общини в страната отбелязват положителен механичен прираст, като освен София и Пловдив, където притокът на хора е обичаен, повечето са малки общини, в които има големи работещи предприятия и съответно средните заплати са по-високи дори от столицата (в областите Кърджали и Габрово). Ефектите на икономическото развитие, постигнато от прилагането на ВОМР са пряко свързани с работните места, и като следствие с демографията – ако има какво да работят при добро заплащане, хората няма да се местят в градовете или дори ще се завърнат по родните си места. Въздействието по този показател се проявява много по-късно от другите въздействия и засега явно няма как да се види на територията.

Общо оценките и на този въпрос за въздействие върху елементите на устойчивото развитие и хоризонталните принципи на ЕС са средни към отрицателни. Тройки са поставили общо 31.1% от участниците в анкетата, а двойки - 29%. С единица са оценявали 14.9%, с 4 - 19.4%, а максимална оценка 5 са поставили едва 5.6%. Общо оценките по-ниски от три включително, се съдържат в 75% от отговорите. Трябва да се каже, че този тип въздействия са сред най-пренебрегваните от местните общности, така и в прилагането на стратегиите на МИГ у нас. Акцентите винаги са поставени върху икономическото развитие на стопанствата и предприятията и облагородяване на териториите чрез инвестиционните мерки на общините. Хоризонталните принципи се спазват формално и обикновено с досада, уязвимите и маргинализирани групи са включени в проектите само за да се усвоят средствата по тях и без особен последващ ефект след приключване на финансирането. Както вече се каза, за това има и съвсем обективни причини – при силно изоставаща икономика в определени селски райони трябва първо да се подпомага бизнеса и активното население и едва след това ефектите ще се проявят и в другите сфери. Все пак темите не трябва да бъдат изоставяни и е необходимо да бъдат включвани повече в информационните кампании и събития, организирани както от МИГ, така и от общините или представители на местните общности (читалища, училища, НПО).

Като обобщение на оценката на местните хора за въздействието на СВОМР върху територията изводът е, че тя засега е по-скоро средна и клони повече към отрицателна, отколкото към положителна. Разбира се, това са индивидуални нагласи, особено при положение, че се говори за потенциални и бъдещи, а не за настъпили въздействия. Както ще се види по-нататък обаче, мнозинството от хората все още не могат да усетят реални промени, една част от общността дори не знае, че се прилага такъв подход. Въпреки че тази ситуация е относително обичайна за периода по средата на изпълнение на Стратегията и при нито един реализиран проект, все пак по отношение на популяризирането на ВОМР и Стратегията има още много какво да се направи.

4. Въздействие на механизма на управление и прилагане на СВОМР

4.1. Дейности на екипа на МИГ по приема и обработката на проекти

Основната работа на МИГ е администриране и управление на мерките от Стратегията, като чрез ефикасното осъществяване на дейностите по прием и одобрение на проекти се гарантира и правилното прилагане на подхода ВОМР и съответно наличието или отсъствието на въздействие от него върху територията. Освен приемите на проекти по мерките, към управлението се отнасят и обученията и консултациите на потенциалните бенефициенти; обученията на местните лидери и екипа на МИГ относно ВОМР; изготвянето на различни документи, свързани с мерките; прозрачността на процедурите по взимането на решения и одобрение на проектите; създаването на мрежи и сътрудничество. Всички тези дейности се отнасят до механизма на изпълнение на СВОМР. Освен обективните количествени критерии (брой приеми, брой обучения, брой консултации и др.) за оценка на въздействието на прилагането на ВОМР е потърсена и обратна връзка – мнението на местната общност за работата на МИГ в това направление.

МИГ „Долна Митрополия Долни Дъбник“ е регистрирана през 2016 г. в Плевенския окръжен съд като сдружение с нестопанска цел в обществена полза в изпълнение на договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по мярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ от 07.12.2015 г. През 2017 г. работи по съставянето и обсъждането на Стратегия за ВОМР, одобрено е кандидатстването по мярка 19.2, подадено е проектно предложение и Стратегията е одобрена. Споразумението за изпълнение на СВОМР е подписано през 2018 г. (РД 50-26/05.04.18), като самата Стратегия е еднофондова и е променяна три пъти досега. На 07.08.2018 г. е подписано допълнително споразумение за промяна на описанието на част от мерките по ПРСР (заради промени в нормативната уредба), на 17.07.2019 г. е подписано допълнително споразумение, с което се променя допустимата максимална помощ за къщите за гости по мярка 6.4 (пак поради промяна в нормативната уредба), а на 13.11.2019 г. е подписано трето допълнително споразумение за корекция на критериите за избор на проекти по повечето мерки, като се прецизират изискванията и се набляга върху постигането на заложените в Стратегията цели.

Дейността по управление на изпълнението на Стратегията е организирана на три нива. Общото събрание е с 43 члена (първоначално 37), като от всички 23 населени места са

представени 18, което е над 75%. Публичният сектор е обхванат с 5.4%, стопанският с 48.6%, а нестопанският с 46%, т.е. спазени са всички изисквания на публично-частното партньорство според ВОМР. Общото събрание се занимава със стратегическото управление на СВОМР и на сдружението и се свиква от два до четири пъти годишно. Управителният съвет на МИГ осъществява реалното ръководство и се състои от 9 души, като представителите на общините са двама, а тези на стопанския и нестопанския сектор са съответно четирима и трима. УС заседава от два до четири пъти всеки месец. Оперативното ръководство се реализира от екипа на МИГ – изпълнителен директор и двама експерти по прилагане на стратегия за ВОМР. Според записите в сайта на МИГ и годишните доклади за дейността, може да се каже, че качеството на управление на МИГ отговаря на критериите за ефикасност и ефективност. Налице е регулярност на заседанията на Общото събрание и на УС на МИГ, както планова, така и при необходимост. Осигурена е прозрачност – всички протоколи и решения от заседанията на КВО и КУО са достъпни за обществеността на страницата на МИГ, за насоките за кандидатстване по мерките се правят обществени обсъждания, публикуват се критериите и реда за оценка на проектните предложения, както и начините за назначаване на оценителните комисии.

В органите на МИГ обаче има текучество – шест пъти смени в състава на Общото събрание до юни 2020 г., четири пъти в Управителния съвет и три смени на изпълнителния директор. Поради тези и други административни и финансови причини, първият прием на проекти е отворен едва през юли 2019 г. – повече от година след одобряване на Стратегията, т.е. прилагането на мерките стартира с голямо закъснение.

През 2018 г. МИГ все пак отчита сериозна дейност по отношение изпълнението на Плана за действие – организирани са обучения на местни лидери, както и на екипа, проведени са обучения и консултации на потенциални бенефициенти по мерките 7.2 и 4.2. Изцяло изпълнени са точките в Плана за поддържане на електронна страница на МИГ, на която се публикуват индикативните графици, регистъра на проектите, промени в Стратегията и мерките, решенията на органите на МИГ, обществени обсъждания, новини, нормативни актове и т.н., както и създаването и поддържането на деловодна система и архив на всички актове на органите на МИГ и електронен регистър за всички постъпили проекти. Частично изпълнена е и точката за информиране, консултиране и подпомагане на потенциални бенефициенти. Направена

е и кампания за популяризиране на подхода BOMR, която ще бъде разгледана в следващата глава на анализа.

През 2019 г. продължава активната работа по механизма за изпълнение на Стратегията – проведени са две обучения на потенциални бенефициенти по мярка 4.1 и е организирано обществено обсъждане на проекта за насоки за кандидатстване по мярката, изготвени са насоки за кандидатстване и по мярка 7.2, като са проведени две информационни срещи с потенциални бенефициенти. Организирани са две обучения на местни лидери, както и обучение на екипа и членове на общото събрание на МИГ. Направени са още две обществени обсъждания – на проект за насоки за кандидатстване по мярка 4.2 и на проект за промяна на Стратегията. През юли е осъществен прием по Мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“. Подадени са седем проектни предложения на обща стойност 772 261,75 лева. През месец декември са обявени още два приема по мерките 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ и 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ (първи прием).

За 2020 г., която все още не е приключила, екипът на МИГ продължава с ефективното и ускорено управление на мерките по Стратегията и обученията, както и консултациите на потенциалните бенефициенти. По мярка 4.1 са обработени подадените 19 проекта, одобрени са 12 проекта с общ размер на БФП 738 402.76 лв., като 2 от тях са резерви. От първия прием по мярка 4.2 са обработени 2 подадени проекта и е одобрен един с общ размер на БФП 99 982.73 лв. През юни е обявен втори прием на проектни предложения по мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“, като по него е подаден 1 проект, все още в процес на оценка. Проведени са две обществени обсъждания – на проекти на насоки за кандидатстване по мерките 7.5 и 6.4.1, организирани са две обучения на потенциални бенефициенти по мярка 7.5. Изготвени са насоки за кандидатстване по мярка 1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“ и мярка 7.02 „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“. През август месец е обявен прием на проектни предложения по мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура, туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура“, а през септември прием по мярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“.

Организирано е обществено обсъждане на насоките по мярка 7.02. По мярка 7.5 в процес на оценка са два проекта.

Общо за периода на прилагане на Стратегията за ВОМР, дейностите по механизма на управление включват 6 приема на проектни предложения – по мерките 7.2, 4.1, 4.2 (два приема), 7.5, 6.4.1; 10 обучения на бенефициенти по мерките; 6 обществени обсъждания - 5 за мерките и едно за промяна на Стратегията; четири обучения на местни лидери и 2 обучения за екипа на МИГ.

Вид дейност	Място	Месец, дата	Участници
2018 година			
Обучение на местни лидери на тема „Възможности за финансиране на проекти по Програмата за развитие на селските райони 2014–2020 и мерки, съответстващи на целите, финансирани от Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони“.	Долна Митрополия	23/24 октомври, 2018 г.	Общ брой: 26 От тях: Мъже: 16, Жени: 10 Земеделски производители: 8; НПО/читалище: 3;
Обучение на местни лидери на тема „Възможности за финансиране на проекти по Програмата за развитие на селските райони 2014–2020 и мерки, съответстващи на целите, финансирани от Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони“.	Долни Дъбник	25/26 октомври, 2018 г.	Община, кметство: 1 Местен бизнес: 4 Образователна институция: 1 Местни жители 7
Обучение на екипа и членове на общото събрание на МИГ Долна Митрополия - Долни Дъбник на тема „Прилагане на Ред за оценка на проекти към Стратегията за водено от общностите местно развитие на МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник“.		6-ти ноември, 2018 г.	Екип на МИГ и членове на Общото събрание
2 обучения по Мярка 7.2. “Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“	Долна Митрополия Долни Дъбник	14. 11. 2018 15. 11. 2018	Общ брой: 64 От тях: Мъже: 23, Жени: 39, Земеделски производители: 11 НПО/читалища: 7
2 обучения по Мярка 4.2. “Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти”.	Долна Митрополия Долни Дъбник	11.12. 2018 12.12. 2018	Община, кметство: 20, Местен бизнес: 17, м. жители - 1
2019 година			
2 обучения на потенциални бенефициенти, свързани с подготовката на проекти по СВМР по подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства”	Долна Митрополия Долни Дъбник	26-ти март, 2019 г. 27-ми март, 2019 г.	Общ брой: 10 Общ брой: 10

Изготвяна не насоки за кандидатстване по подмярка 7.2 "Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура"	Сайта на МИГ	От 23.05.2019 г. до 03.06.2019 г.	
Обучение на местни лидери за повишаване капацитета и информираността за участие в комисиите за подбор на проектни предложения и работа с Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020 (ИСУН)	Долна Митрополия	22/23 май, 2019 г.	Общ брой: 43
Информационна среща за представяне Насоките за кандидатстване по мярка 7.2. "Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура"	Долна Митрополия	28-ми май, 2019 г.	Общ брой: 31
Информационна среща за представяне Насоките за кандидатстване по мярка 7.2. "Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура"	Долни Дъбник	29-ти май, 2019 г.	
Обществено обсъждане проект на Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура BG06RDNP001-19.304 МИГ – Долна Митрополия-Долни Дъбник Дъбник с два крайни срока за кандидатстване, Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	Сайта на МИГ, ИСУН	От 18.07.2019г. до 28.07.2019 г.	
Прием на проектни предложения по Процедура чрез подбор на проектни предложения с няколко крайни срока за кандидатстване: BG06RDNP001-19.278 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“	Сайт на МИГ, ИСУН	Начален срок: 22.07.2019 г. Краен срок : 24.09.2019 г. 17:00 ч.	Подадени 7 проектни предложения
Обществено обсъждане проект на Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура BG06RDNP001-19.310 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“,	Сайта на МИГ, ИСУН	От 15.08.2019 г. до 22.08.2019 г.	
Обществено обсъждане Проект на промени в Стратегията за Водено от общностите местно развитие (BOMP) на територията на общините Долна Митрополия и Долни Дъбник	Сайта на МИГ	10 - 17 септември 2019	

Обучение на екипа и членове на общото събрание на МИГ Долна Митрополия - Долни Дъбник на тема „Прилагане на Реда за оценка на проекти към Стратегията за Водено от общностите местно развитие на МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник“.	Долна Митрополия	14.09.2019	Екип на МИГ и общото събрание
Двудневно обучение за местни лидери и за уязвими групи и застрашени от бедност целеви групи, включително роми	Долни Дъбник	17/18 декември 2019 г.	зеделски производители, бизнес, местна власт, НПО, членове на МИГ - общо 43
Прием на проектни предложения с няколко крайни срока за кандидатстване: BG06RDNP001-19.304 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	Сайта на МИГ, ИСУН	Начален срок: 17.12.2019 г. Краен срок : 18.02.2020 г	
Прием на проектни предложения с няколко крайни срока за кандидатстване: BG06RDNP001-19.310 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“	Сайта на МИГ, ИСУН	Начален срок: 18.12.2019 г. Краен срок : 17.03.2020 г.	
2020 година			
Прием на проектни предложения с няколко крайни срока за кандидатстване: BG06RDNP001-19.310 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ - втори прием	Сайта на МИГ, ИСУН	Начален срок: 01.06.2020 г. Краен срок: 30.08.2020 г.	
Обществено обсъждане проект на Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура BG06RDNP001-19.360 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура, туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура"	Сайта на МИГ, ИСУН	От 16.06.2020 г. до 26.06.2020 г	
Обществено обсъждане проект на Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура BG06RDNP001-19.314 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“	Сайта на МИГ, ИСУН	От 23.06.2020 г. до 03.07.2020 г.	
Обучение на потенциални бенефициенти, свързани с подготовката на проекти по СВОМР по Мярка 7.5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура,	Долна Митрополия	11 август 2020	Общ брой: 12, от които 9 жени и 3 мъже

туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура“			
Обучение на потенциални бенефициенти, свързани с подготовката на проекти по СВОМР по Мярка 7.5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура, туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура“	Долни Дъбник	12 август 2020	Общ брой: 12, от които 7 жени и 5 мъже
Изготвени Насоки за кандидатстване и други материали по мярка 1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“ и по мярка 7.02 „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта.”	Екип на МИГ, външен изпълнител		
Прием на проектни предложения с няколко крайни срока за кандидатстване: BG06RDNP001-19.360 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура, туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура“,	Сайта на МИГ, ИСУН	Начален срок: 10.08.2020 година Краен срок: 18.09.2020 година	
Обществено обсъждане проект на Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура BG06RDNP001-19.457 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.02. „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“	Сайта на МИГ, ИСУН	От 24.08.2020 г. до 31.08.2020 г.	
Прием на проектни предложения с няколко крайни срока за кандидатстване: BG06RDNP001-19.314 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“	Сайта на МИГ, ИСУН	Начален срок: 23.09.2020 г. Краен срок : 06.11.2020 г.	

По отношение индивидуалните консултации на бенефициенти, за 2018 г. са консултирани 19 потенциални бенефициенти, от тях 12 мъже и 7 жени, всичките над 25 години. През 2019 г. са консултирани 22 потенциални бенефициенти, от които 12 мъже и 10 жени, включително роми. През 2020 г. до септември месец са проведени

общо 11 консултации, от които 5 мъже (включително 1 до 40 години) и 6 жени (включително 1 до 25 години и 2 до 40 години). Общо индивидуалните консултации на потенциални бенефициенти за изследвания период са 52.

4.2. Оценка на въздействието от местната общност

В анкетата, попълнена от местните хора на сайта на МИГ се съдържат и няколко въпроса за оценка на успешното или неуспешно прилагане на подхода ВОМР, на работата на екипа на МИГ, намерението или нежеланието да се кандидатства с проекти.

Кой от основните принципи на ВОМР е застъпен най-много на територията на вашата МИГ?

- Териториалният подход - обхваната е малка и еднородна откъм икономика, природа, култура и население територия с общи ресурси и проблеми
- Подходът „отдолу нагоре“ - местните хора определят избора на приоритети за развитие и участват във вземането на решения
- Подходът на публично-частно партньорство - МИГ обединява и представлява всички съществуващи местни групи по интереси
- Иновации и иновативни подходи – МИГ играе важна роля за стимулиране на нови и новаторски подходи за развитието на района
- Интегриран и многосекторен подход – Стратегията за ВОМР комбинира няколко сектора на развитие или различни видове дейности
- Подход на работа в мрежа и на сътрудничество – обмяна на резултати, опит и ноу-хау между различни МИГ или администрациите и организациите, участващи в развитието на селските райони, общи проекти с други МИГ
- Нито един от тези принципи

Към една трета от участниците в анкетата (29.6%) са отговорили, че на територията не се прилага нито един от принципите на ВОМР. Това вероятно се дължи на непознаване на подхода, което се потвърждава и от въпросите по-нататък в телефонната анкета – хората знаят, че има МИГ, но много не са и чували за ВОМР. Не само в този, но и в

други отговори се съдържа сигнал към екипа, че трябва да се работи повече по популяризирането на ползите от самия подход BOMP като цялостна концепция, а не само на приема на проекти (което хората виждат реално). Териториалният подход събира 20.4%, което не е изненадващо, тъй като и той е видим – МИГ обединява територията на две общини, определени са нейните нужди и целта е оползотворяване на потенциала, а хората обикновено се идентифицират с мястото, което обитават. 24.1% припознават BOMP като новаторски подход, социална иновация за развитие на района, което все пак показва известно осъзнаване на значението на BOMP от част от анкетираните. По 7.4% събират отговорите за принципите „отдолу-нагоре“, публично-частното партньорство и подходът за работа в мрежа и сътрудничество. Най-ниско е разбирането за интегрирания и многосекторен подход – 3.7%, въпреки че той е добре застъпен в Стратегията. Очевидно е, че местната общност все още не оценява напълно прилагането на BOMP, следователно екипът трябва да работи в посока създаване на чувството на повече ангажираност и поемане на по-голяма отговорност от местните хора чрез въвлечането им в общи дейности, а не просто да се явява като разпоредител на финансиране по проекти. Колкото до осъзнаването на многосекторния подход, вероятно той ще бъде оценен след приключване на реализацията на Стратегията, като тогава евентуално ще станат видими резултатите за цялата територия и за цялата общност.

Спазва ли се според вас териториалният подход в работата на МИГ и равномерно ли са представени двете общини?

- Да, двете общини имат общи проблеми и потенциал, на които проектите отговарят и са съобразени със спецификите им
- Не, проектите са повече в полза на община Долна Митрополия
- Не, проектите са повече в полза на община Долни Дъбник

По-голямата част от анкетираните (66.7%) смятат, че териториалният подход изцяло се спазва в работата на МИГ и интересите на двете общини са застъпени равномерно. Едва 9.3% са на мнение, че проектите са повече в полза на община Долна Митрополия, но почти една пета от участниците са отговорили, че проектите и дейностите са повече в полза на община Долни Дъбник. Това не отговаря на проведените досега приеми и обработени проекти – общинските са разпределени повече в полза на Долна Митрополия, която ще реализира 4 проекта (община Долни Дъбник – 3 проекта), нито по мярка 4.1, където проектите са горе-долу разпределени наполовина между общините. По мярка 4.2 обаче и двата проекта са подадени на практика от един по-голям бенефициент, макар и с различни фирми от Долни Дъбник, като същият участва и в проектите по мярка 4.1, откъдето вероятно идва и усещането на анкетираните. Все пак преобладаващото мнение е, че МИГ спазва паритета между представителите на двете общини, включени в територията за прилагане на Стратегията.

Спазва ли се принципът „отдолу-нагоре“ в дейността на МИГ по реализирането на Стратегията (организиране на събития, прием на проекти, консултации, взимане на решения)?

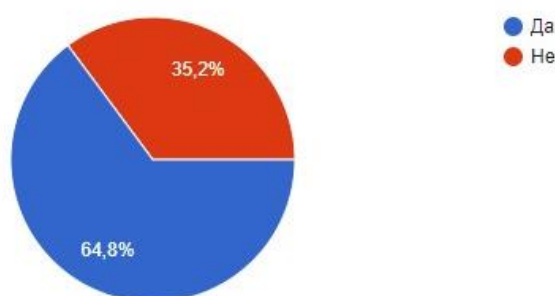

- a) Да, изцяло се спазва
- b) Да, но отчасти, решаваща дума имат ръководството и членовете на МИГ
- c) Да, но отчасти, решаваща дума имат общините
- d) Не, никой не пита хората за нищо

Мнозинството от участниците в анкетата са отговорили, че принципът „отдолу-нагоре“ се спазва в прилагането на Стратегията, като само 18.5% са казали, че никой не включва местните хора във вземането на решения. Това е добра оценка за прозрачността на работата на екипа на МИГ, като в положителните отговори има и известни нюанси. Една пета (20.4%) смятат, че принципът се спазва, но все пак решаваща дума има ръководството и членовете на МИГ, което е съвсем нормално.

Повече от една трета (35.2%) са изказали мнение, че принципът се спазва, но решаваща дума имат представителите на общините. Това е оценка на публично-частното партньорство, в което местната власт не би трябвало да има преимущество във взимането на решения. На практика обаче, почти всички МИГ в България, поради забавяне изплащането на годишните бюджети от страна на ДФЗ, са напълно зависими от общините на чиито територии оперират и съответно представителите на публичния сектор имат и по-голяма тежест на мненията. Това е един от основните очертани тежки проблеми на прилагането на подхода ЛИДЕР у нас през първия Програмен период (Последваща оценка (ex-post) на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г, МЗГХ, 2018 г.), който очевидно не е намерил решение и през този период, като вината е изцяло на централната администрация, а не толкова проблем на работата на местните инициативни групи. При всички случаи намесата на общините в работата на МИГ създава негативно усещане у местните общности.

Стимулира ли МИГ въвеждането на иновации на територията – чрез проектите или по друг начин?

- a) Да
- b) Не

Както вече се каза, прилагането на ВОМР се оценява положително като социална иновация за територията, като мнозинството от 64.8% от анкетираните са казали, че МИГ стимулира въвеждането на всякакви иновативни подходи и проекти. Това не кореспондира особено много с отрицателните оценки дадени за иновациите в предишния раздел въпроси (за оценка на въздействието на самата Стратегия), където масово са поставяни двойки и тройки и 66.7% от отговорите за възможното въвеждане на иновации чрез мерките на Стратегията са негативни. Тъй като участниците в анкетата все пак изразяват субективни мнения и нагласи, тълкуването на това

противоречие може да е разнопосочно. От една страна, явно новото за територията (както се разбира СВОМР), новите подходи за решаване на проблемите и възможността за допълнителното финансиране се приемат добре от местната общност. От друга страна, вече при конкретиката на проектите, въвеждането на иновации се гледа с подозрение – защо да си купувам дрон, при положение, че все още нямам трактор. Тоест, хората казват: настроени сме добре към новите неща и технологиите, но не сме убедени, че ни трябва и не вярваме особено, че по проектите ще се въведат иновации, полезни за територията. При всички случаи темата за иновациите и икономиката на знанието ще остане водеща и за следващия Програмен период, като много голяма част от бюджетите за иновации ще отидат и за развитие на селските райони (цифровизацията на земеделието е една от главните цели на новата ОСП). МИГ трябва да работи върху повишаването на информираността и мотивацията на местните общности по тази тема, като анализът на иновационния потенциал на територията е едно добро начало, което може да бъде продължено с обучения, семинари и др. събития, свързани с тематиката.

Участвате ли по някакъв начин в събитията и дейността на МИГ?

- Да, ходя на семинари, обучения и консултации, защото имам намерение да кандидатствам с проект (или вече съм подал проект)
- Да, ходя на обучения и семинари, защото искам да съм информиран в сферата на дейността си, но нямам намерение да реализирам проект
- Да, ходя на събития, тъй като искам да си създам връзки с бизнеса, общините и гражданския сектор, смятам, че са полезни и ще ми помогнат в работата
- Да, ходя на събитията с цел създаване на повече социални контакти по принцип
- Не ходя на събития, но следя дейността на МИГ чрез сайта им, медиите, познати
- Работя активно заедно с МИГ
- Не, по никакъв начин не участвам, нямам интерес

Повече от една трета от анкетираните (35.2%) следят и се интересуват от работата на МИГ (като получават информация от сайта, медиите и познати), но не участват в организираните събития, нито в общите дейности. Положително е, че все пак хората искат да знаят какво става в общността и да са информирани, тъй като това също е някакъв вид активност. 11.1% посещават информационните и обучителни събития на МИГ, за да си създадат връзки с бизнеса, общините и гражданския сектор, а пак толкова (11.1%) са изтъкнали като причина за участието си социалните контакти. Само 9.3% ходят на семинари, обучения и консултации защото имат намерение да кандидатстват с проект или вече са го направили, 7.4% посещават събитията, за да са по-информирани в собствената сфера на дейност, без да имат намерение да подават проекти. Едва 3.7% са казали, че работят активно с екипа на МИГ. Малко повече от една пета (22.2%) са отговорили, че нито участват, нито имат интерес, като тези отговори вероятно са попълнени чрез интернет медиите, а не на страницата на МИГ. Все пак обобщената картина на отговорите показва сравнително висока мобилизация на част от местната общност. Общо 42.6% от анкетираните са заявили, че участват по някакъв начин в събитията и работата на МИГ, други 35.2% проявяват активност като следят новините около прилагането на ВОМР, а дори тези 22.2%, които са отговорили, че не се интересуват, все пак са попълнили анкетата, което означава, че са искали да изразят някакво мнение по въпроса – т.е. имат известен интерес.

Защо бихте кандидатствали с проект пред МИГ?

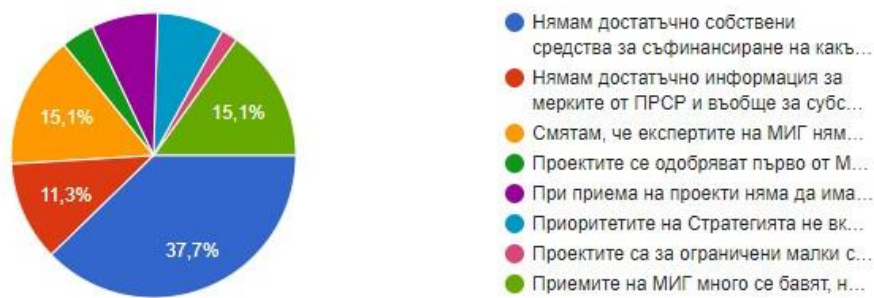

- Разчитам да получа безплатни консултации при подготовката на проекта ми от експертите на МИГ, нямам пари за професионални консултанти
- Предпочитам да има посредник между мен и централната администрация
- Имам доверие на експертите на МИГ, защото ги познавам лично
- Проектът ми е твърде малък, за да кандидатствам пряко в ДФЗ

- e) Това е възможност да получа допълнителен финансов ресурс, извън другите субсидии и проекти, които съм реализирал
- f) Разчитам, че експертите ще ми помогнат проектът да „мине“, независимо дали е полезен за територията или не
- g) Имам повече възможности за кандидатстване, тъй като отварянето на мерките от МИГ е с по два-три приема и върви след централизираните приеми
- h) Ще се чувствам по-сигурен, ако има кой да ми помага и при реализацията на проекта, както и за осигуряване на плащанията, разчитам на МИГ и за това

Във въпроса дали и по каква причина хората биха кандидатствали с проект пред МИГ, най-много отговори събира възможността за безплатни консултации при подготовката на проектните предложения - 27.8%, а още 14.8% са казали, че ще се чувстват по-спокойни и ако има кой да им помага при реализацията, както и за осигуряване на плащанията. 5.6% разчитат на екипа, тъй като се познават лично с хората в него и му имат доверие. По принцип, експертната помощ, която се предоставя от екипите на МИГ на малките бенефициенти се счита за едно от големите предимства на BOMP. Местните хора имат доверие на местни експерти, които познават и помощта се предоставя много по-лесно „очи в очи“, като е и напълно безплатна. Допълнителният достъп до ресурс е не само във финансирането, но и в получаването на съвети, придобиването на нови знания и умения на място. Други 14.8% разчитат, че експертите ще помогнат независимо дали проектът е полезен за територията, именно поради личното си познанство с тях. Това, колкото и наивно да звучи, отново е белег за доверие. По 9.3% събират отговорите, че проектът им е твърде малък, за да отговори на условията за националните приеми или че ги мотивира възможността да получат допълнителен финансов ресурс, извън другите субсидии, които са взели. Пак по 9.3% имат и отговорите, свързани с предпочитанието да има посредничество между бенефициента и централната администрация, както и че приемите им дават повече възможности за кандидатстване, тъй като се разминават с националните по време. Създаването на доверие между местните участници чрез екипите на МИГ е сериозен принос на BOMP към местното развитие и до голяма степен тук е постигнат.

Защо не бихте кандидатствали с проект пред МИГ?

- a) Нямам достатъчно собствени средства за съфинансиране на какъвто и да е проект, нито мога да разчитам на кредит
- b) Нямам достатъчно информация за мерките от ПРСР и въобще за субсидиите
- c) Смятам, че експертите на МИГ нямат достатъчен административен капацитет за консултация на проекта ми и обработка на документите
- d) Проектите се одобряват първо от МИГ, а след това от централната администрация, това е двойна бюрокрация и искам да я избегна
- e) При приема на проекти няма да има достатъчно обективност към всички бенефициенти – ще има политически влияния или шуробаджанащина
- f) Приоритетите на Стратегията не включват нуждите на моя бизнес
- g) Проектите са за ограничени малки суми, бизнесът/стопанството ми има нужда от по-голяма субсидия
- h) Приемите на МИГ много се бавят, няма сигурност за одобрението и плащането на проектите, по-добре да кандидатствам директно в програмата

Основната причина, която изтъкват анкетираните като пречка за подаване на проектни предложения чрез МИГ не са свързани с работата на екипа, а с липсата на средства за съфинансиране - 37.7% посочват, че нямат достатъчно собствени средства, нито могат да разчитат на кредити. 7.5% не откриват в Стратегията потребностите на бизнеса си, а 1.9% отговарят, че нуждите на стопанствата или предприятията им предполагат по-голяма субсидия от заложените бюджети. Общо 47.1% посочват обективни причини защо няма да подадат проекти, които причини не засягат МИГ и прилагането на ВОМР. Останалите отговори обаче съдържат известни негативни оценки – 15.1% отразяват забавянето на прилагането на Стратегията – приемите на МИГ се бавят и затова предпочитат да кандидатстват директно в ДФЗ. Други 15.1% смятат, че експертите нямат достатъчен административен капацитет (отражение на тежестта в МИГ, което хората са видели). 7.5% се притесняват от политически влияния и шуробаджанащина, а 3.8% от двойна бюрокрация, като отговорите по тези точки показват донякъде непознаване на процедурите, които протичат изцяло в ИСУН, където директно се подават проектите, именно за да се осигури прозрачност и да се

избегне бюрократията. 11.3% са заявили, че не биха кандидатствали, защото нямат достатъчно информация нито за мерките на ПРСР, нито за субсидиите. Изводите, които могат да се направят е, че забавянето на приемите и смяната в органите на МИГ е забелязано от местната общност и се е отразило негативно на оценката, което все още не е компенсирано от отварянето на повечето мерки (необходимо е все пак време за смяна на нагласите). Друг извод е, че информационните кампании на МИГ, макар и активни в повечето населени места, също трябва да се увеличат, като се разширят и темите, по които се информират заинтересованите страни. Популяризирането на ВОМР и на целите и приоритетите на Стратегията е един от основните елементи на прилагането ѝ.

5. Въздействие чрез популяризирането на СВОМР

5.1. Дейности по популяризиране

Оценката на популяризирането на Стратегията и на подхода ВОМР не е сред задължителните елементи, но има пряко отношение към основното изпълнение, тъй като оказва и едно от първите реални въздействия – увеличава информираността относно европейските фондове, мотивира инвестиционната активност и съответно повишава възможностите на местната общност, което е една от основните цели на ВОМР. Популяризирането е свързано именно с добавената стойност на ВОМР – повишаване на капацитета на местния социален капитал – придобиване на знания, предприемачески умения, управленски опит, както на индивидуално равнище, така и като колективно умение. В дейностите по популяризиране се включват инициативи насочени към местната общност извън подготовката на конкретните проекти.

Дейностите по популяризиране на СВОМР на МИГ „Долна Митрополия-Долни Дъбник“ са на средното за страната ниво и не излизат извън рамките на задължителното: организиране на информационни срещи, производство на рекламни материали, публикации в медиите, годишни отчетни конференции. Българските МИГ, за разлика от европейските, рядко организират събития, които не са свързани пряко с прилагането на Стратегията – фестивали и събори, местни културни маршрути, регистрация на местни марки, организация на пазари за местни продукти, сътрудничество с научни и културни институции, създаване на фолклорни музеи и т.н. Едва в края на периода такива инициативи започват да се правят у нас по проектите за сътрудничество по мярка 19.3. Трябва да се каже, че до известна степен причините са и

обективни – подходът се прилага за втори път и то отново със закъснение, така че повечето МИГ са заети предимно с управление на стратегиите си. Но има и неинформираност по отношение на това каква точно е ролята на МИГ сред общността (не само администратор на мерки и проекти), както и за възможностите самите МИГ да кандидатстват за финансиране, включително и по други програми, а не само ПРСР.

МИГ има добре поддържан интернет сайт, на който са публикувани регистър с всички решения на управителните органи, индикативен график, публикуват се поканите и приемите по мерките, както и обществените обсъждания, регистър на подадените и одобрени проекти, дадени са полезни връзки към МЗХГ, ДФЗ, сайтовете на двете общини, Европейската мрежа за развитие на селските райони, Национална служба за съвети в земеделието, Национална селска мрежа и др. Положително е създаването и на фейсбук страница, на която също се пускат новини и се получава обратна връзка чрез коментарите. Екипът работи основно с три регионални медии, но информация за дейностите му публикуват и други медии. През 2019 г. са изработени рекламни материали: информационен бюлетин за дейностите и прилагането на ВОМР, химикалки, календари, тефтери, торбички с логото на МИГ, тениски, шапки, ключодържатели.

Информационните срещи са регулярни – общо 10 за 2018 г., за 2019 г. – 12 плюс две, които са и пресконференции за медиите, за 2020 г. – общо 14 до септември, като срещите се провеждат във всички населени места на двете общини. През 2019 г. е проведено двудневно събитие Ден на отворените врати на МИГ. Проведени са и две годишни конференции, в присъствието на представители на местната общност.

Вид на дейността	Място	Месец, дата	Участници
2018 година			
4 информационни срещи за запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите и мерките, включени в стратегията за ВОМР	Тръстеник, Долна Митрополия, село Садовец, Долни Дъбник,	септември	Общ брой : 164 От тях: Мъже: 72, Жени: 92 Земеделски производители: 21 НПО/читалища: 29 Община, кметство: 52
4 информационни срещи за запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите и мерките, включени в стратегията за ВОМР	село Божурица, село Ореховица, село Горни Дъбник, село Крушовица	октомври	
Информационна среща за запознаване на потенциалните	Долни Дъбник	ноември	

бенефициенти с дейностите и мерките, включени в стратегията за ВОМР			Местен бизнес: 15 Образователни институции: 2 Местни жители 23
Информационна среща за запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите и мерките, включени в стратегията за ВОМР	Долна Митрополия	ноември	
Годишна конференция за представяне на дейностите на МИГ, постигнатите резултати през 2018 г., процеса на изпълнение на Стратегията, планираните дейности и времевата рамка за следващата година. С участието на детски състав от НЧ „Просвета 1927 г“	Долна Митрополия	20-ти декември, 2018 г.	Общ брой: 58 От тях: Мъже 26, Жени 32 Земеделски производители 10 Местни ж. 21 Общини 26
Подготовка и издаване на информационен бюлетин "Местни и инициативни вести".		Декември 2018 г.	
Публикация : На територията на общините ДМ и ДД се изпълнява Стратегия за ВОМР	https://infopleven.com/	05/12/2018	
Публикация: Стратегия за ВОМР се изпълнява в общините ДМ и ДД	https://www.bgsever.info/news/	05/12/2018	
Публикация: На територията на общините ДМ и ДД се изпълнява Стратегия за ВОМР	https://www.posoki.com/	05/12/2018	
Публикация: МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник проведе информационна кампания	https://infopleven.com/	07/12/2018	
Публикация: МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник проведе информационна кампания	https://www.bgsever.info/news/	07/12/2018	
Публикация: МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник проведе информационна кампания	https://www.posoki.com/	07/12/2018	
2019 година			
2 информационни срещи за запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите и мерките, включени в стратегията за ВОМР	село Байкал, село Петърница	20 март, 21 март	Общ брой: 151, включително уязвими групи и роми (брой заедно с другите 8 информационни срещи)
2 информационни срещи за запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите и	Долна Митрополия, Долни Дъбник	28 май, 29 май	

мерките, включени в стратегията за ВОМР			
"Ден на отворените врати на МИГ" - публично събитие на открито за анимиране на територията и популяризиране на Стратегията за ВОМР и дейността на МИГ	Долна Митрополия	05.06.2019	Общо: 105 участника Празнична програма с участието на деца от танцов състав
"Ден на отворените врати на МИГ" - публично събитие на открито за анимиране на територията и популяризиране на Стратегията за ВОМР и дейността на МИГ	Долни Дъбник	06.06.2019	към средно училище „Васил Априлов“ вокална група към НЧ „Просвета 1927“ и танцовите състави от НЧ "Илия Бешков 1898"
3 информационни срещи със заинтересованите страни на територията за повишаване на интереса и информираността за подхода ВОМР и запознаване на потенциалните бенефициенти с напредъка по изпълнението на дейностите и мерките	с. Ставерци, с. Горна Митрополия, гр. Тръстеник	10.12.2019	Общ брой: 151, включително уязвими групи и роми (брой заедно с другите 4 информационни срещи от началото на годината)
2 информационни срещи със заинтересованите страни на територията за повишаване на интереса и информираността за подхода ВОМР и запознаване на потенциалните бенефициенти с напредъка по изпълнението на дейностите и мерките	с. Ореховица, с. Комарево	11.12.2019	
3 информационни срещи със заинтересованите страни на територията за повишаване на интереса и информираността за подхода ВОМР и запознаване на потенциалните бенефициенти с напредъка по изпълнението на дейностите и мерките	с. Горни Дъбник, с. Крушовица, с. Садовец	12.12.2019	
2 информационни срещи: пресконференция със заинтересованите страни и медиите на тема напредъка по дейностите от СВОМР	Долна Митрополия Долни Дъбник	16.12.2019, 10 часа 16.12.2019, 14 часа	Общ брой: 44
Годишна конференция на МИГ за отчет на дейностите и	Долна Митрополия	20.12.2019	51 участника, вкл. роми, уязвими

запознаване с плана за 2020 г			групи, младежи, местни жители
Публикация: МИГ открива процедура за проектни предложения за подкрепа на малка инфраструктура	https://www.bgsever.info/news/	24.07.2019	
Публикация: Приключи оценката на постъпилите проектни предложения	https://infopleven.com/	13.11.2019	
Публикация: Приключи оценката на постъпилите проектни предложения по 7.2	https://www.bgsever.info/news/	13.11.2019	
Публикация: МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник ще проведе информационна кампания през месец декември 2019 г	https://infopleven.com/	03.12.2019	
Публикация: МИГ Долна Митрополия - Долни Дъбник ще проведе информационна кампания през месец декември 2019 г.	https://www.posoki.com/	03.12.2019	
Публикация: МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник ще проведе информационна кампания през декември	https://www.bgsever.info/news/	03.12.2019	
Публикация: Сдружение „МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник“ обявява процедура за проектни предложения по 4.1	https://infopleven.com/	17.12.2019	
Публикация: МИГ обявява процедура за прием на проектни предложения по Мярка 4.1	https://www.bgsever.info/news/	17.12.2019	
Публикация: МИГ обявява прием на проектни предложения	https://infopleven.com/	18.12.2019	
Публикация: МИГ обявява процедура за прием на проектни предложения по Мярка 4.2	https://www.bgsever.info/news/	18.12.2019	
Публикация: МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник проведе информационни срещи през месец декември	https://infopleven.com/	21.12.2019	
Публикация: МИГ проведе информационни срещи през месец декември	https://www.bgsever.info/news/	21.12.2019	
Публикация: МИГ проведе двудневно обучение за местни	https://infopleven.com/	22.12.2019	

лидери и за уязвими групи и застрашени от бедност целеви групи			
Публикация: МИГ проведе двудневно обучение за местни лидери и за уязвими групи	https://www.bgsever.info/news/	22.12.2019	
Публикация: МИГ проведе годишна конференция за отчет на дейностите	https://infopleven.com/	23.12.2019	
Публикация: МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник проведе годишна конференция	https://www.bgsever.info/news/	23.12.2019	
2020 година			
3 информационни срещи за популяризиране процеса за прилагане на Стратегията за ВОМР и запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите и мерките	гр. Долна Митрополия, община Долна Митрополия гр. Тръстеник, община Долна Митрополия с. Ореховица, община Долна Митрополия	25 юни 2020	-12 лица, от които 9 жени и 3 мъже -13 лица, от които 5 жени и 8 мъже -11 лица, от които 7 жени и 4 мъже
3 информационни срещи за популяризиране процеса за прилагане на Стратегията за ВОМР и запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите и мерките	с. Комарево, община Долна Митрополия с. Рибен, община Долна Митрополия с. Божурица, община Долна Митрополия	26 юни 2020	-12 лица, от които 6 жени и 6 мъже -10 лица, от които 6 жени и 4 мъже -14 лица, от които 8 жени и 6 мъже
3 информационни срещи за популяризиране процеса за прилагане на Стратегията за ВОМР и запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите и мерките	с. Горна Митрополия, община Долна Митрополия с. Ставерци, община Долна Митрополия с. Байкал, община Долна Митрополия	29 юни 2020	-10 лица, от които 8 жени и 2 мъже -12 лица, от които 6 жени и 6 мъже -15 лица, от които 7 жени и 8 мъже
3 информационни срещи за популяризиране процеса за прилагане на Стратегията за ВОМР и запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите и мерките	гр. Долни Дъбник, община Долни Дъбник с. Садовец, община Долни Дъбник с. Крушовица, община Долни Дъбник	30 юни 2020	-18 лица, от които 10 жени и 8 мъже -18 лица, от които 12 жени и 6 мъже -12 лица, от които 10 жени и 2 мъже
2 информационни срещи за популяризиране процеса за прилагане на Стратегията за ВОМР и запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите и мерките	с. Горни Дъбник, община Долни Дъбник с. Петърница, община Долни Дъбник	1 юли 2020	-11 лица, от които 5 жени и 6 мъже -10 лица, от които 4 жени и 6 мъже
Публикация: От МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник организират виртуална борса в помощ на местните производители	https://www.posoki.com/	29.04.2020	
Публикация: МИГ обявява прием на проектни	https://infopleven.com/	01.06.2020	

<u>предложения по 4.2</u>			
Публикация: <u>Покана за участие в информационни срещи със заинтересованите страни</u>	<u>https://infopleven.com/</u>	10.06.2020	
Публикация: <u>Виртуална земеделска борса функционира на територията на МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник</u>	<u>https://www.bgsever.info/news/</u>	22 юни 2020	
Публикация: <u>Виртуална земеделска борса функционира на територията на МИГ „Долна Митрополия – Долни Дъбник“</u>	<u>https://infopleven.com/</u>	22.06.2020	
Публикация: <u>В село Крушовица ще има нова спортна площадка по проект</u>	<u>https://www.bgsever.info/news/</u>	22 юли 2020	
Публикация: <u>МИГ обявява прием на проектни предложения по 7.5</u>	<u>https://www.bgsever.info/news/</u>	10 август 2020	
Публикация: <u>Засилен интерес към обучението на МИГ</u>	<u>https://infopleven.com/</u>	14.08.2020	
Публикация: <u>МИГ прави допитване до гражданите</u>	<u>https://infopleven.com/</u>	16.09.2020	
Публикация: <u>МИГ прави допитване до гражданите във връзка с прилагане на Стратегията</u>	<u>https://www.bgsever.info/news/</u>	16.09.2020	
Публикация: <u>МИГ обяви прием на проектни предложения по 6.4.1</u>	<u>https://infopleven.com/</u>	23.09.2020	

Освен повдигане капацитета на местната общност, МИГ участва в различни регионални и национални срещи за обмяна на опит с цел повишаване на собствените си управленски умения. През 2018 г. са проведени работна среща с МИГ Павликени – Полски Тръмбеш през октомври и работна среща с МИГ Берковица и Годеч през януари. През 2019 г. екипът на МИГ провежда работни срещи с: МИГ Белене-Никопол през януари, МИГ Чирпан през март, МИГ Община Марица на през април и МИГ Бяла Слатина през август. МИГ участва и в регионална среща на МИГ от Северозападен регион на 14.03.2019 г. в гр. Троян, както и в регионална среща на МИГ от Северозападен регион на 18.06.2019 г., пак там. През 2020 г. екипът е взел участие в

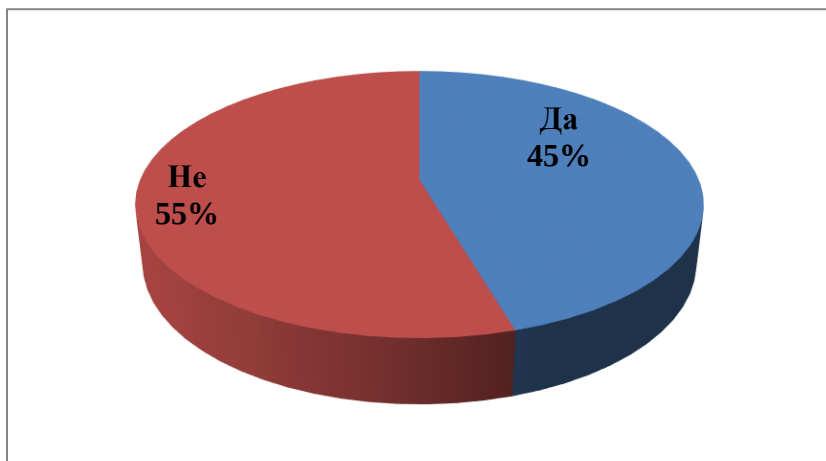
регионална среща на МИГ, функциониращи на територията на Северозападен район за планиране на 17.07.2020 г. в гр. Червен бряг.

5.2. Оценка на въздействието от местната общност

Когато се говори за въздействие на СВОМР върху местната общност се определят няколко типа целеви групи. Заинтересованите страни, които са идентифицирани още преди написването на Стратегията са пряко свързани с прилагането ѝ – подават проекти, участват в срещите и обученията, консултират се по различни въпроси. Друга група са тези, които са непряко свързани, но все пак получатели на ползи – например наетите в модернизирани стопанства, тези, които ще ползват спортните площадки и облагородяването на средата или представителите на читалищата и НПО, които ще участват в културните събития. Целта на подхода ВОМР обаче е да въздейства върху всички – да промени цялостната социална среда на територията, начина на мислене, предприемаческата активност, знанията и уменията, така че да се повиши капацитета дори на тези, които по никакъв начин не виждат връзка на собствената си работа или бизнес с мерките на Стратегията. Затова и популяризирането на ползите от ВОМР сред цялата общност е изключително важно за успешното прилагане на подхода.

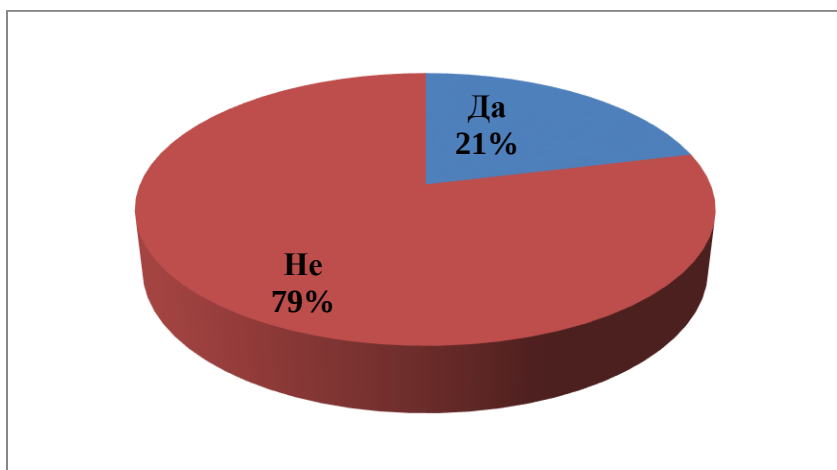
Активизирането на общността на територията на МИГ „Долна Митрополия-Долни Дъбник“ е налице що се отнася до заинтересованите страни - няма мярка, по която да не са подадени проекти, в повечето случаи желаещите са по-голям брой от възможните предложения, което е много добър показател (с изключение на мярка 4.2, за която специфични проблеми имат повечето МИГ). Не е съвсем така обаче с широката общественост и нейната информираност относно ВОМР и работата на МИГ. Тъй като се предполага, че анкетата, публикувана на сайта на МИГ се попълва от хора, които все пак имат някакво отношение към изпълнението на Стратегията, т.е. информирани са в достатъчна степен, беше проведена и телефонна анкета с подбрани представители на местните хора, които нямат общо с работата на МИГ. В анкетата са формулирани три въпроса, които съвсем общо мерят информираността им за ВОМР и МИГ.

Знаете ли, че на територията на общината действа местна инициативна група?

Отговорите са разделени почти наполовина, като все пак преобладават тези, които не знаят, че на територията действа МИГ. Профилът на анкетираните, които не са информирани е много отдалечен от сферите на въздействие на ВОМР – това са представители на дребния бизнес в областта на услугите и производства, несвързани със земеделието (строително-монтажни дейности, тротоарни плочки, бензиностанции, дрехи, търговия на дребно), живеещи предимно в градовете на двете общини, както и свободни професии – лекари, адвокати, счетоводители. Все пак, като част от местната общност тези хора следва също да бъдат информирани и активизирани, за да вземат адекватно участие в успешното развитие на територията. Далите положителен отговор са предимно земеделски производители, както и преработватели на храни, които нямат пряка връзка с изпълнението на Стратегията, но очевидно поради сферата си на дейност се интересуват повече какво става в тяхната община.

Знаете ли, че на територията на вашата общината се прилага подходът Водено от общностите местно развитие?

И ако все пак горе-долу половината от анкетираните знаят за съществуването на МИГ (минават покрай офиса, чели са или са чули по новините, случайно са станали свидетели на събитие, получили са рекламен материал), неинформираността относно самия подход, принципите му и ползите от прилагането му е видима. Едва 21% са чували или знаят, че на територията се прилага ВОМР, като сред участниците, които не знаят, има вече и земеделци и преработватели, т.е. хора пряко свързани със сферите на въздействие на Стратегията.

На въпроса **Какво точно прави/ работи МИГ?**, зададен на тези, които все пак са дали положителен отговор на първия въпрос, мнозинството от анкетираните отговаря, че не знае, няма достатъчно информация или че не се интересува. Само трима души са казали, че МИГ действа нещо по европейските проекти или че отваря мерки от ПРСР.

Очевидно е, че активността на местната общност като следствие от популяризирането на СВОМР е задействана в различна степен. Тъй като на сайта на МИГ анкетата е попълвана от хора, които са достатъчно информирани и за подхода, и за МИГ, на тях беше зададен въпрос, чиито отговори съдържат препоръки относно работата по популяризирането на ВОМР.

В коя сфера трябва да се увеличи публичността на действията и работата на вашата МИГ?

- Информацията за предстоящите приеми трябва да се публикува на повече места и повече време предварително, за да могат да се мотивират повече бенефициенти и съответно да имат време да подготвят документацията си
- Трябва да има повече предварителни разяснения по мерките и консултации с потенциалните бенефициенти – индивидуални или общи информационни и работни срещи
- Трябва да има повече информация за начина на одобрение на проектите – как се избират и оценяват, кои са най-често допусканите грешки, за да се избегнат при следващ прием

- d) Публикациите на сайта да включват повече новини не само за дейността на МИГ, а и актуални новини по ПРСР и другите програми
- e) Работата на МИГ и ползите от ВОМР трябва да се отразяват повече в местните медии и сайтовете на двете общини, за да достигнат дори до хора, които не се интересуват и не са мотивирани да взимат участие в общи инициативи
- f) Повече прозрачност за работата на самата МИГ – как се взимат решения, кога се провеждат общи събрания, как гласува и действа УС, защо има текучество, каква точно работа вършат експертите и др.
- g) Повече работа на МИГ „на терен“ сред местната общност не само по отношение на мерките и проектите, а и за получаване на обратна връзка и информация за настроенията, проблемите, одобрението и неодобрението на общността
- h) Участие на МИГ в общи регионални и местни инициативи, сдружения, информационни кампании, обмен на добри практики с други МИГ или с институции
- i) МИГ трябва да участва или да е инициатор на дейности, които не са пряко свързани с изпълнението на Стратегията - за запазване и популяризиране на местната идентичност и културно наследство, защита на местните продукти, създаване на обща регионална марка, младежки мероприятия, грижа за възрастните и хората в неравностойно положение и др.

На първо място с 22.2% е желанието информацията за предстоящите приеми да се публикува на повече места и повече време предварително, за да може потенциалните бенефициенти да имат време да се подготвят. Още информация за одобрението на проектите желаят 18.5%, а 16.7% искат да има повече предварителни разяснения по мерките и консултации с бенефициентите, 7.4% да знаят повече как се взимат решения,, как действат управителните органи, защо има текучество. Следва, че общо 64.8 % от анкетираните смятат, че популяризирането трябва да е свързано най-вече с отварянето на мерките на Стратегията и работата на МИГ по прилагането ѝ. Това желание не е изненадващо, с оглед на това, че отговарящите са предимно от заинтересованите страни, т.е. от по-тесния кръг на въздействие на СВОМР. 13% все пак са казали, че МИГ трябва да участва или да е инициатор на дейности, които не са пряко свързани с изпълнението на Стратегията, а 9.3%, че МИГ трябва да работи повече „на терен“ сред местната общност не само по отношение на мерките и проектите, а и за получаване на обратна връзка и информация за настроенията, проблемите, одобрението и неодобрението на общността. 5.6% смятат, че дейността на МИГ и ползите от ВОМР трябва да се отразяват повече в медиите, за да достигнат дори до хора, които не се интересуват и не са мотивирани да взимат участие в общите инициативи. 3.7% искат МИГ да участва повече в регионални и местни инициативи, а други 3.7% информацията на сайта да включва повече новини не само за дейността на МИГ, а и

актуални новини по ПРСР и другите програми. Тоест 35.2% от участниците все пак са на мнение, че популяризирането на ВОМР трябва да е по-разширено, като очевидно разбирането на тези анкетирани за подхода ВОМР е по-широко, както е и в европейския контекст на прилагането му.

Тук могат да се направят няколко извода. МИГ работи по популяризирането на две нива – много добре сред заинтересованите страни в малките населени места, където са потенциалните бенефициенти и където се провеждат повечето от информационните срещи и средно сред останалата част от населението, която се намира в градовете и която засега не усеща пряко въздействие от прилагането на Стратегията. За това, разбира се, има и съвсем обективни причини – проектите не са реализирани, ползите не са усетени (например, много хора ще играят тенис на бъдещите кортове, дори без да знаят, че са построени по проект). На второ място, може да се заключи, че кампаниите за популяризиране в рамките на задължителното не са достатъчни да активизират цялата общност. Препоръката в това отношение е МИГ да провежда и по-нестандартни кампании и да засили участието си в живота на общността не само чрез консултации и информация за конкретните проекти. Например, могат да се организират обществени дискусии заедно с общините и гражданския сектор на по-обща за територията теми – безработица, социално приобщаване, опазване на околната среда, предприемачество. Добра практика на МИГ в ЕС е да създават платформи за младежки инициативи или женско предприемачество, без това да е пряко свързано със Стратегията. МИГ може да е организатор или посредник при участието на бизнеса (не само бенефициентите) в национални или европейски изложения, панаири, фестивали. Трябва да се засили и участието в медиите, като много МИГ пускат рекламни клипове в местните радиостанции или осигуряват интервюта на членове на екипа по кабелните телевизии. На местна основа трябва да се организират повече събития, несвързани с мерките на СВОМР – пазари, изложби, фолклорни фестивали, концерти, общи инициативи с читалищата, като това може да се прави на доброволни начала или да се намират съответните спонсори.

6. Изпълнение на Стратегията.

6.1.Обявени приеми и одобрени проекти

Приемът по заложените мерки и одобряването на проекти е основният елемент по изпълнението на СВОМР. Поради редица фактори, прилагането на Стратегията на МИГ „Долна Митрополия-Долни Дъбник“ започва в средата на 2019 г., като това обуславя и забавянето на приеми на проекти по мерките. През 2019 г. са обявени три приема – по мерките 7.2, 4.1 и 4.2, като досега има одобрени проекти само по тези приеми. През 2020 г. екипът на МИГ наваксва закъснението, като до края на октомври са отворени приеми по всички останали мерки, с изключение на мярка 1.3 за обучение. Поради необходимото технологично време за оценяване на проектните предложения и отДФЗ, до момента са подписани договори сДФЗ за три проекта по мярка 7.2, няма изпълнени проекти на бенефициенти, респективно въздействието, което може да бъде отчетено и констатирано, е ограничено и е в рамките на очертаните тенденции за развитие.

По мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ са подадени седем проектни предложения на обща стойност 772 261,75 лева – три на община Долни Дъбник и четири на община Долна Митрополия. Общият бюджет, заложен по мярката в Стратегията е 775 000 лева, т.е. бюджетът е почти изчерпан. По мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ са подадени 19 проектни предложения, одобрени са 12 проекта с общ размер на БФП 738 402.76 лв., от тях 2 проекта са в списъка с резервни проекти с общ размер на БФП 114 071.73 лв. Общият бюджет по мярката е 735 000 лева, като и тук бюджетът е изчерпан. По мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ на първи прием са подадени 2 проекта, одобрен е един проект с общ размер на БФП 99 982.73 лв. На втори прием е подаден един проект, който е в процес на оценка. Общият бюджет по мярката е 390 000 лева и очевидно ще има остатък, като МИГ трябва да реши дали ще има трети прием или парите ще се прехвърлят по някоя от другите мерки.

През август месец е обявен първи прием по мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура, туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура“. Подадени са два проекта – от туристическо дружество в с. Садовец, община Долни Дъбник и от община Долна Митрополия за изграждане на посетителски център в с. Байкал. И двата проекта са в процес на оценка. През

септември е обявен първи прием по мярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“, а в началото на ноември – прием по иновативната мярка 7.02. „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“. Приемите не са приключили и няма яснота за подадените проекти.

6.2.Въздействие на проектите върху заложените сфери на развитие

Проектите по мерките 4.1 и 4.2, както вече беше казано, се очаква да имат въздействие върху икономическото развитие на територията, като за тях е отделена и най-голяма част от бюджета - 25.05% за мярка 4.1 и 13.29% за мярка 4.2 (общо 38.34% от целия бюджет на Стратегията). По мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“, освен модернизация на стопанствата, се предвиждат и постигане и на други цели: стимулиране на биологичното производство и младите фермери, подпомагане на чувствителните сектори – животновъдство и плодове и зеленчуци. До голяма степен, заложените критерии са постигнати. По мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ са предвидени създаване на нови предприятия и модернизиране на съществуващи, като са добавени цели за подпомагане на биологичното производство, използване на енергоспестяващи технологии или практики за опазване на околната среда. И по двете мерки се очаква да бъдат създадени нови работни места.

По мярка 4.1. „Инвестиции в земеделски стопанства“ са подадени и одобрени повече проекти от очакваните седем, като почти всички са свързани със закупуване на нова техника или оборудване. Очевидно интересът към мярката е голям, както е и при повечето МИГ в страната. Тази мярка има пряко положително въздействие върху подпомогнатите стопанства и по-слабо въздействие общо за териториите, на които са съответните стопанства. Причината е, че в България, особено малките стопанства са изключително технологично изостанали и съответно, вместо да въвеждат иновации или да подобряват целия производствен процес, вкл. и чрез мерки за енергийна ефективност, просто купуват и подменят остарялата земеделска техника. Като типове инвестиции в проектите по мярката за модернизация доминират именно тези в машини и оборудване. Това са и най-големият брой подадени проекти, както пред МИГ, така и на национално ниво. Все пак, трябва да се каже, че много от стопанствата вече надграждат направеното модернизиране, като изпълняват за втори път проекти по

мярката или преди това са били подпомогнат по други мерки на ПРСР, като въздействието от тях се усеща лека полека и в икономическото развитие на съответните селски райони.

Територията на МИГ „Долна Митрополия-Долни Дъбник“ не е изключение – положителните процеси, които протичат в земеделието се дължат предимно на европейските субсидии. Почти всички бенефициенти на МИГ са изпълнявали проекти по други или същите мерки и в предишния програмен период и/или получават средства по директните плащания. На територията се наблюдават някои съществени тенденции на развитие на селското стопанство. Преобладава производството на зърнени и технически култури, като то се развива вече в големи и модернизирани стопанства с иновативна техника, въведени цифрови технологии и добри финансови резултати. В тази сфера почти няма останали микро- стопанства. В последните години, типично за северна България, започва диверсификация на хоризонтално ниво – развива се животновъдството и в по-малка степен производството на плодове и зеленчуци, като животновъдните ферми отново са големи и модернизирани с най-новите технологични процеси и машини. Плодовете и зеленчуците, освен първичното производство, се преработват (замразяване и сушене), като площите им се увеличават, при някои до размер на т.нар. промишлено земеделие. В тези сектори обаче, преобладаваща част остават малките и микро- стопанствата, които продължават да имат нужда от модернизация и подкрепа и често биват погълнати от по-големи производители или работят на „ишлеме“ за тях. Тъй като и в двете общини на МИГ земеделието е структуроопределящо за икономиката, а преработвателната промишленост е свързана основно с преработка на храни, развитието му се отразява сравнително благотворно и на цялата територия.

Макар и с много бавни темпове и въпреки че остава на едно от последните места в страната, икономическите показатели на цялата област Плевен се повишават – производеният БВП на глава от населението за 2019 г. е 8 795 лева, което е значително увеличение в сравнение с 2018 г., когато е бил 7 884 лв. Средната заплата в областта от 979 лв. за 2019 г. е под средната за страната - 1 323 лева, но е близка до средната за земеделието за страната - 927 лева и бележи увеличение в сравнение с предишната 2018 година, когато е била 885 лева. В община Долни Дъбник средната заплата също се увеличава до 869 лв., за разлика от община Долна Митрополия, където остава на много по-ниско ниво от 685.8 лв. Наблюдава се и повишаване броя на регистрираните МСП –

предприятията в община долна Митрополия са общо 457 за 2019 г., а в община Долни Дъбник – общо 290, което е знак, че се увеличава и предприемаческата активност. Може да се каже, че се наблюдава известно раздвижване на икономиката, особено в сферата на производството и преработката на храни, като един от факторите безспорно са проектите по европейските фондове, включително и ПРСР.

По другите показатели обаче все още няма въздействие – безработицата се запазва на високи нива – за община Долна Митрополия коефициентът на безработица е 16.1%, а за община Долни Дъбник - 13.4%, при среден коефициент за област Плевен 7.9% и среден за страната 4.2%. Една от причините е големият процент ромско население, както и образователният статус на хората в селата, а друга, че проектите за модернизация на стопанствата обикновено съкращават, а не създават работни места, тъй като механизират процесите и намаляват ръчния труд. Броят на наетите в преработващата промишленост в община Долни Дъбник е 641 души или 54.8% от всички наети, в тази община, както стана дума, и заплатите са по-високи, което потвърждава извода, че не модернизацията на стопанствата, а добавянето на стойност чрез преработка подпомага пряко работната сила. В община Долна Митрополия наетите в преработката са 353 души или 28.5% от всички наети, като в общината преработвателните предприятия са по-малко и заплатите по-ниски, а селското стопанство е доминирано от зърнените култури в големи механизирани стопанства, които не използват особено много работна ръка.

Населението на територията на МИГ продължава да намалява – през 2019 г. в двете общини живеят 27 883 души, като по-голямата част от тях в селата - 17 413 души, останалите 10 470, т.е. въздействие върху демографската криза и обезлюдяването също не се наблюдава. Възрастовата структура в двете общини обаче все още е благоприятна за пазара на труда – по-голямата част от населението е в трудоспособна възраст - 8 828 души за Долна Митрополия или 50.9% от цялото население (17 354 души) и 5 371 за Долни Дъбник или 51% от населението (10 529 души). Трудоспособните населяват повече селата, отколкото градовете, което също е положителен фактор за развитието на селското стопанство и съответно общините, в които то е определящия фактор за икономиката.

Общ извод, който може да се направи е, че тенденцията е проектите за модернизация на земеделските стопанства да имат по-голямо въздействие върху икономическите

показатели на съответната територия като повишаване на конкурентоспособността, подобряване качеството на продукцията и финансовите резултати, като следствие и увеличаване на доходите, но не се очаква особено въздействие върху работните места и съответно миграцията от селата към големите градове вероятно ще продължи.

По мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ са подадени по-малко от очакваните четири проекта, като са одобрени по един на двата приема и един е отхвърлен на етап оценка на административно съответствие и допустимост. Макар че проектите по тази мярка имат много по-високо ниво на въздействие (добавят стойност към продукцията, създават нов бизнес, създават работни места, носят по-голям доход), повечето МИГ имат проблем с намирането на бенефициенти, както в предишния програмен период, така и в този. До края на август 2020 г. 13 МИГ все още не са обявили нито един прием по мярка 4.2, други 8 са обявили едва първи прием, който не е приключил поради удължаване на сроковете, наложено от липсата на кандидати или нередности в проектите. Т.е. една трета (общо 21) от МИГ все още не знаят ще реализират ли проекти по тази мярка. 9 МИГ са обявили втори прием поради липса на подадени или неподходящи проектни предложения при първия прием, при 3 МИГ няма подадени проекти и при двата приема, други 4 се готвят да обявят или вече са обявили трети прием. 8 МИГ имат само по един подаден проект по мярка 4.2, 11 МИГ са с по два проекта, 5 МИГ са с по три проекта, въпреки че при всички в индикаторите са заложили по повече бенефициенти и проекти. Само 2 МИГ са изчерпили бюджетите си по мярката още на първия прием.

Проблемите на голямата част от МИГ с мярка 4.2 се дължат на редица обективни и субективни причини. Сред субективните са от една страна непрекъснато сменящите се и неясни условия от страна на ДФЗ, а от друга - забавеното одобрение на самите Стратегии за ВОМР и съответно забавеното отваряне на мярката от МИГ, изпреварено от два национални приема - първоначално заявिलите намерения потенциални бенефициенти в много от случаите са кандидатствали директно в ДФЗ. Сред обективните фактори за липсата на кандидати, най-сериозният е наличието на много големи преработвателни предприятия в страната (обикновено чужда собственост), които буквално поглъщат всички суровини от първичното производство. Недостиг на суровини има особено за малките преработватели от т.нар. чувствителни сектори – по данни на МЗХГ, месопреработването разчита основно на вносни суровини: около 90% от говеждото, 65% от свинското и 40% от птичето месо се внасят отвън, тъй като у нас

няма достатъчно ферми, които да отговарят на европейските стандарти, не се отглеждат подходящи породи, не може да се осигури достатъчно количество. Делът на родната продукция в преработката на плодове и зеленчуци все повече се увеличава, но още не може да удовлетвори нуждите – за 2019 г. само 45% от преработените плодове са от български производители, останалите са внос от ЕС и трети страни, при зеленчуците делът на българските все пак е 86%. Повечето първични производители предпочитат да продават продукцията си на големите преработвателни заводи с предварителни договори, макар и на по-ниски цени.

Като потенциални бенефициенти на МИГ остават малки преработватели или стопанства, които желаят да започнат преработка и да създадат ново предприятие. Обикновено те се ориентират към т.нар. нишова продукция – фермерски и био продукти, за които има ограничен пазар в големите градове. Това са предимно продукти на млечния сектор – сирене, кашкавал, кисело мляко, масло, както и подълготрайни колбаси. Доста от продуктите намират реализация и чрез износ, особено някои специфични производства като овче сирене и изделия от козе и биволско мляко. За 2019 г., по данни на МЗХГ, делът на преработеното козе мляко бележи ръст от 5.3%, а преработеното биволско мляко се увеличава с 29 % спрямо предходната година. По отношение на плодове и зеленчуците обаче, има промяна и в потребителското търсене и пак по данни на МЗХГ целогодишно се търсят пресните, въпреки по-високите им цени през зимата, традиционните консерви се заместват от замразени зеленчуци, плодовете се влагат повече в сокове и концентрати, отколкото в конфитюри и сладка. Има ръст и при преработката на етерично-маслени култури и билки, тъй като това също е специфична ниша, която намира реализация и при износ – лавандулово и розово масло, масла от маточина и бял трън. В тази връзка, препоръка към МИГ по отношение на тази мярка е, при евентуален трети прием на проекти да търси потенциални бенефициенти сред животновъдния сектор (овцевъдство и преработка на мед) и сред производителите на плодове и зеленчуци или да пренасочи бюджета по някоя от другите мерки, към която има по-висок интерес.

Проектите по мярка **7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“** би трябвало да окажат въздействие върху облагородяване на средата и условията на живот за цялото население на двете общини. Подадените проекти са за изграждане на две спортни площадки – в с. Крушовица и в град Долни Дъбник и реконструкция и рехабилитация

на площад и прилежащите му улици в село Садовец. В община Долна Митрополия се предвижда строеж на мултифункционална спортна площадка в град Тръстеник, спортни площадки за стрийт фитнес в селата Биволаре, Комарево, Божурица и Байкал, изграждане на тенис кортове в гр. Долна Митрополия и в гр. Тръстеник, както и на детски площадки в с. Горна Митрополия, с. Подем, с. Брегаре и с. Рибен.

Т.нар. общински мерки в Стратегиите на МИГ продължават да ангажират сериозна част от бюджетите, това са и мерките с най-видимо въздействие, тъй като от тях се възползва почти цялото население. В оценката на общинските мерки МЗХГ отчита, че се наблюдава натрупване на положителните ефекти на проектите в национален мащаб и тези реализирани чрез МИГ. На национално ниво се осъществяват по-големите проекти – рехабилитация на пътища, изграждане на канализация, а на ниво МИГ проектите допринасят за подобряване качеството на живот, като създават условия за спорт и отдих, зелени площи, пешеходни зони, културни пространства. Подобно е и разпределението на територията на МИГ „Долна Митрополия-Долни Дъбник“. И двете общини изпълняват или са осъществили проекти на национално ниво за възстановяване или създаване на базисната инфраструктура - през юни 2020 г. община Долна Митрополия започва проект за рехабилитацията на 9,3 км от пътя между Гулянци – Долна Митрополия, в участъка Долна Митрополия – Победа – Подем, като средствата са осигурени по Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A България – Румъния 2014 – 2020 г.; община Долни Дъбник изпълнява от 2017 г. проект по подмярка 7.2 от ПРСР за основен ремонт на общински път между селата Крушовица и Петърница, както и за реконструкция на общинския път Долни Дъбник – Градина. По отношение на ВиК сектора, община Долна Митрополия е включена в проекта „Интегриран воден цикъл Плевен – Долна Митрополия“ (с бенефициент община Плевен) по ОПОС, като по него е реконструирана голяма част от водопроводната мрежа и е изградена основната част от канализационната мрежа на град Тръстеник, а община Долни Дъбник в миналия програмен период е изпълнила проект отново по ОПОС за изграждане на ПСОВ, канализационни колектори, канализационни мрежи и реконструкция на водоснабдителните мрежи в гр. Долни Дъбник, с. Садовец, с. Крушовица и с. Горни Дъбник.

Очевидно, проектите за инфраструктурата изискват много по-големи инвестиции, така че по-малките, които се реализират през МИГ добавят стойност към качеството на живот и са съобразени с добрите европейски практики. Удобствата за населението

(условия за спорт, отдих и забавление) са не по-маловажни от основните услуги. Смята се, че една от причините за миграцията на младите хора към градовете, освен търсенето на работа е и липсата именно на такива удобства в малките населени места – не само влошени здравни и образователни услуги, но и отсъствие на кина и театри, места за спорт и забавления, за културни изяви и общуване. Следователно, такива проекти ще бъдат посрещнати с одобрение от активната и по-млада част от населението, въпреки създаденото от медиите негативно отношение към спортните съоръжения в селата. Трябва да се каже, че и европейските МИГ по аналогичните мерки от съответните селски програми изграждат предимно спортни и културни центрове, както и пространства за общуване и прекарване на свободното време.

6.3.Преглед на индикаторите

В предвидените механизми за мониторинг и оценка в стратегията на МИГ „Долна Митрополия-Долни Дъбник“ количествените показатели се измерват „чрез базовите индикатори, финансовите индикатори (брой и стойност на подадените заявления, брой и стойност на одобрените заявления, брой и стойност на сключените договори, брой и стойност на подадените искания за плащане, брой и стойност на одобрените искания за плащане, брой и стойност на успешно приключилите проекти), както и индикаторите за резултати на СВОМР. Източник е базата данни на МИГ, в която се записва информация от и за бенефициентите и реализацията на проектите.

Индикаторите се използват като инструменти за определяне съотношението между постигнатите цели и вложения ресурс (изходни и за резултат) и обикновено са количествени и такива за въздействие. Тъй като на територията няма завършени проекти, съответно не може да се говори и за изпълнение на индикаторите, но все пак могат да се очертаят тенденциите към изпълнение или неизпълнение, да се анализира приложимостта и полезността на всеки индикатор, както и реалистичността на определените целеви стойности в контекста на ситуацията до момента и ако е необходимо, да се направят корекции.

При **индикаторите по мярка 4.1. „Инвестиции в земеделски стопанства“**, тенденцията е към изпълнение, като изходните, както и част от резултатните индикатори са с надхвърлени стойности досега – броят проекти и бенефициенти са повече от очакваните, допълнително заложените критерии (целево подпомагане на животновъдния сектор и млади фермери) са достигнати. Условието, разбира се е,

проектите да бъдат одобрени от ДФЗ и изпълнени успешно. Единственият индикатор за въздействие тук е броят създадени работни места, който няма как да бъде постигнат засега.

Индикатор	Цел (брой)	Изпълнение досега	Коментар
Вид индикатор : Изходен			
Брой проекти, финансирани по мярката	7	10 (плюс 2 резерви)	Надхвърлен
Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката	7	10 (2)	Надхвърлен
Брой, подпомогнати стопанства от животновъдния сектор	2	4	Надхвърлен
Вид индикатор: Резултат			
Създадени нови насаждения	10 дка	-	Неизпълнен
Дял на младите фермери, финансирани по мярката	25%	3 (30%)	Изпълнен
Стопанства закупили нова техника	3	10	Надхвърлен
Вид индикатор: Въздействие			
Създадени работни места	2	-	

За **индикаторите по мярка 4.2** „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ има тенденция към неизпълнение по отношение броя проекти и бенефициенти, като индикаторите за резултат все пак са в процес на изпълнение като се чака одобрението на подадения проект.

Индикатор	Цел (брой)	Изпълнение досега	Коментар
Вид индикатор : Изходен			
Брой проекти, финансирани по мярката	4	1 (2)	Неизпълнен
Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката	4	1 (2)	Неизпълнен
Вид индикатор: Резултат			
Модернизирани предприятия и/или създадени мобилни такива	1	1	Изпълнен
Брой бенефициенти закупили техника и/или оборудване	1	0 (1)	В процес на изпълнение
Брой бенефициенти, произвеждащи биологични продукти и/или въвели мерки за опазване на околната среда и/или увеличили производството и използвали енергия от възобновяеми енергийни източници	1	0 (1)	В процес на изпълнение
Вид индикатор: Въздействие			
Създадени работни места	2	-	

При **индикаторите по мярка 7.2** „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ също има тенденция към изпълнение, като е очевидно обаче, че първоначалните намерения са били различни от подадените проекти. Заложено е създаването на една спортна или детска площадка, а в 6 от подадените проекти е включено изграждане на 7 спортни площадки и 2 броя тенис кортове, както и на 4 детски площадки в различни населени места на двете общини. Един проект е за подобряване на публичната инфраструктура (реконструкция и рехабилитация на площад и прилежащите му улици в село Садовец) и няма проекти за възстановяване на паркови площи и градинки.

Индикатор	Цел (брой)	Изпълнение досега	Коментар
Вид индикатор : Изходен			
Брой проекти, финансирани по мярката	2	7	Надхвърлен
Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката	2	2	Изпълнен
Вид индикатор: Резултат			
Подобриени младежки и спортни центрове и/или детски и спортни площадки	1	13 (6 проекта)	Надхвърлен
Възстановени паркови площи и градинки	2	0	Неизпълнен
Изградена или подобрена публична инфраструктура	1	1	Изпълнен
Вид индикатор: Въздействие			
Население, облагодетелствано от дребно мащабните инвестиции	10 000		Да се прецизира

Индикаторът за въздействие е препоръчително да бъде прецизиран, тъй като очевидно е поставен произволно (например е сметнато около половината население на територията на МИГ). Вярно е, че от инфраструктурните проекти ползи има за по-голямата част от населението – тенис кортовете биха се използвали от жителите на всички населени места, вкл. и от някои хора от община Долни Дъбник, облагородяването на обществените пространства също оказва въздействие върху цялото население на съответното място, но няма как детските площадки и спортните съоръжения в няколко села да облагодетелстват всички хора и в останалата част на общините. Препоръката тук е индикаторът да бъде пресметнат по обективни критерии – например, брой активно население в двете общини (в трудоспособна възраст), или сбор от броя жители на съответните населени места плюс периферията (близки населени места), или брой

население на общината, в която се намира изградения обект плюс част от населението на другата община в активна възраст (за тенис кортовете), или по друг статистически обоснован метод. Този индикатор също така трябва да е по-малък от съответния общ индикатор за изпълнение на Стратегията.

Общите за Стратегията индикатори също могат да бъдат коментирани само частично и като тенденции за изпълнение или неизпълнение, като някои от тях се нуждаят от допълнителни разяснения, а други е необходимо да бъдат прецизирани.

Индикатор	Цел (брой)	Изпълнение досега	Коментар
Вид индикатор: Изходен			
Брой проекти, финансирани по СВОМР	29	18 (23)*	Частично изпълнен
Брой бенефициенти, подпомогнати по СВОМР	24	13 (16)*	Частично изпълнен
Брой консултации, предоставени на потенциални бенефициенти	50	52	Надхвърлен
Брой подпомогнати микропредприятия	2		Няма данни
Вид индикатор: Резултатен			
Брой проекти с инвестиция в туризъм и туристическа инфраструктура	2	2 (подадени, но неодобрени проекти)	Неизпълнен (мярката е отворена)
Проекти, свързани с предоставяне на услуги	2	0 или 13	Да се прецизира
Проекти свързани с опазване на природно-културното наследство	2	0	Неизпълнен
Организираны обучения	2	0	Да се прецизира
Брой модернизираны земеделски стопанства	5	10 (12)	Надхвърлен
Брой икономически единици, въвели нови продукти, процеси или технологии	2	Няма данни	В процес на изпълнение
Брой подобрени базисни/публични инфраструктурни единици	2	1 или 13	Да се прецизира
Организираны и проведени фестивали и събития свързани с местното културно-историческо наследство	2	0	Неизпълнен
Организираны и проведени спортни мероприятия	2	0	Неизпълнен
Вид индикатор: Въздействие			
Население в селските райони, което се възползва от подобрените услуги	15000		Да се прецизира
Създадени работни места	7		

*Одобрените досега проекти са седем по мярка 7.2, десет по мярка 4.1 и един по мярка 4.1, общо 18. Ако се сметнат резервите по мярка 4.1 и проекта в процес на оценка по мярка 4.2, както и двата подадени проекта по мярка 7.5, стават общо 23. Същото важи и за индикатора, засягащ броя бенефициенти – стойността в скоби е получена като са прибавени резервите и подадените проекти, които не са получили все още одобрение от МИГ.

По отношение на изходните индикатори може да се каже, че предвиденият брой проекти (29) отговаря на броя проекти по отделните мерки (29), като очевидно за мярка 1.3 един бенефициент ще реализира 5 проекта, което обяснява и броя бенефициенти (24). Не отговаря обаче на резултатния индикатор за видове проекти, в който сборът реализирани проекти и дейности е 21, а броят на организирани обучения е 2. Броят подпомогнати микро предприятия по-скоро трябва да мине към индикаторите за резултат (където е и броят модернизиран стопанства, броят подобрени инфраструктурни единици и т.н.).

В индикаторите за резултат също има неясноти – вече беше споменато, че са предвидени две обучения по пет проекта на един бенефициент. В индикаторите на мярка 1.3 са включени съответно пет проекта и 1 бенефициент, като не е ясно как това се съотнася към 10-те обучени лица, които са отбелязани в индикатора за въздействие. Обученията трябва да са най-малко 5, възможно и повече, тъй като по един проект може да бъдат осъществени и няколко обучения. Индикаторът, свързан с предоставяне на услуги също не е добре формулиран, тъй като не се разбира какво се има предвид под „услуга“. Услуги в по-тесен смисъл могат да се предлагат по проекти, реализирани по мярка 6.4.1 от Стратегията, но спортните центрове и детските площадки са вид обществени услуги в по-широкото значение на понятието. Това се отнася и до индикатора за базисни/публични инфраструктурни единици – в по-тесен смисъл това са ремонтите на пътища и улици, зелени площи, канализация (базисна инфраструктура), а в по-широк – всякаква намеса в публичната инфраструктура. МИГ трябва да реши дали към този индикатор ще впише, освен ремонта на площада и улиците, изграждането на спортните съоръжения или те ще минат към услугите.

Коментарът към индикатора за въздействие за обхванато население е подобен на направения към мярка 7.2. Обичайно в повечето Стратегии за ВОМР общият индикатор за изпълнение обхваща цялото население на територията на МИГ към момента на приключване на проектите. Другият вариант е да се намери статистически

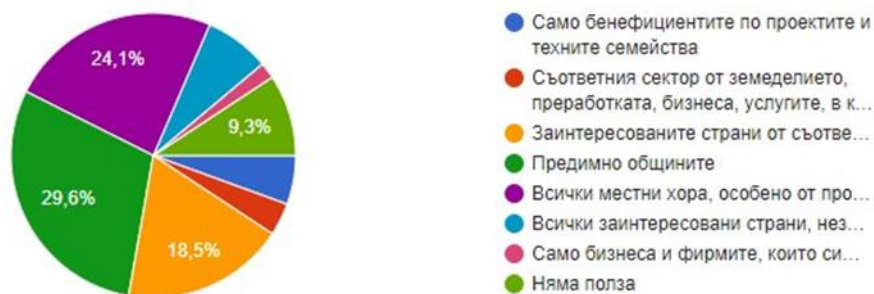
аргументиран подход, така че да се изчисли въздействието върху част от населението – примерно сбор от жителите на населените места в които са изпълнявани каквито и да е проекти, сбор от хората, които са се включили в мероприятията, организирани от МИГ – фестивали, спортни събития, обучения, анкети и т.н. Тъй като това е значително по-сложно, МЗХГ отчита въздействието на база населението на селските райони, обхванати от ВОМР, така че препоръчително е МИГ направи същото.

В общите индикатори за изпълнение липсва основен индикатор за обема на инвестициите, какъвто е включен в повечето Стратегии за ВОМР. Препоръчително е да бъде добавен, тъй като чрез него се измерва не само размера на БФП, но и съфинансирането което увеличава обема на средствата и съответно дава по-ясна представа за цялостното икономическо въздействие на СВОМР върху територията. Няма индикатори и за въведени енергоспестяващи технологии, практики за опазване на околната среда или иновации, въпреки че в повечето мерки в критериите за оценка се дават повече точки именно за тях. Добавянето на такива индикатори е по желание, ако евентуално има такива проекти, тъй като в отчитане въздействието на ВОМР се мери и приносът на Стратегиите към задължителните елементи на устойчивото развитие – конкурентоспособност, опазване на околната среда, борба с бедността.

6.4. Оценка на въздействието от местната общност

В анкетата на сайта на МИГ беше предложен въпрос за оценка на въздействието на одобрените досега проекти, като формулировките са по-обща, тъй като участниците са информирани по кои мерки е имало приеми, но не и за конкретиката на самите проекти.

Според вас, кой от местната общност има полза от прилагането на ВОМР на територията и реализирането на проекти чрез МИГ?

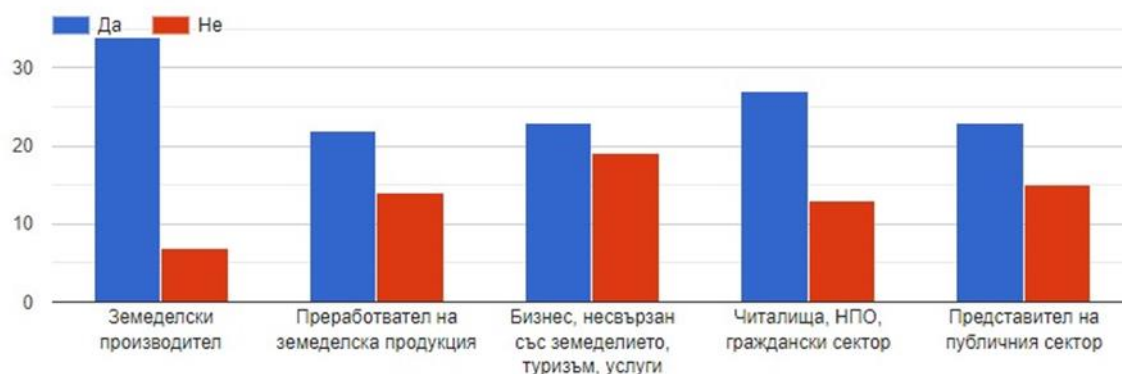

- a) Само бенефициентите по проектите и техните семейства
- b) Съответния сектор от земеделието, преработката, бизнеса, услугите, в който се реализирани проектите, тъй като той се развива по-бързо и по-добре
- c) Заинтересованите страни от съответния сектор, тъй като обменят опит и знания, научават за нови технологии и без да са реализирали проекти
- d) Предимно общините
- e) Всички местни хора, особено от проекти, които се грижат за благоустройството на населените места
- f) Всички заинтересовани страни, независимо в кой сектор са реализирани проектите, тъй като се повишава общата активност и осведомеността на местните хора относно различни възможности за развитие
- g) Само бизнеса и фирмите, които си се развиваха и преди
- h) Няма полза

Отговорът, че всички местни хора имат полза, особено от проектите, които се грижат за благоустройството на населените места събира 24.1%. Още 29.6% са казали, че ползата е предимно за общините, което може да се тълкува двояко – като положителна оценка, защото на практика общинските проекти имат директно въздействие върху подобряване условията на живот или като негативно отношение – че общините изземат ресурс от средствата за другите проекти. Мнението, че заинтересованите страни от съответните сектори в Стратегията имат полза и без да реализират проекти, тъй като обменят опит и знания е на 18.5% от анкетираните. Едва 1.9% са казали че ползите са само за бизнеса и фирмите, които така или иначе се развиват или само за бенефициентите по проектите (5.6%). Ниски проценти обаче са събрали отговорите за ползите на съответния сектор на земеделието, преработката или бизнеса (3.7%), както и за повишаване на общата активност и осведоменост на местните хора (7.4%). Че няма полза от прилагането на ВОМР смятат 9.3%. Като общо отношение обаче, оценката е по-скоро положителна, тъй като по-големият процент от участниците в допитването все пак откриват полза в дейностите по приема на проекти.

Другият въпрос се отнася до обхващането на заинтересованите страни в мерките от Стратегията, включително отворените досега приеми, като отговорите напълно съответстват както на целите и приоритетите, така и на подадените проекти. Оценката е изцяло положителна, като най-висока естествено е от земеделските производители, за които са предвидени и най-голяма част от средствата, както и са подали най-много проекти досега.

Представени ли са напълно вашите интереси в Стратегията, ако сте:

Както се вижда от графиката, за всички заинтересовани страни преобладават отговорите „да“, като най-силно застъпени са те сред земеделските производители и гражданския сектор. 82.9% от земеделските производители смятат, че Стратегията има положително въздействие върху дейността им, защото интересите им са добре застъпени. Отговорите на преработвателите на земеделска продукция са 61% положителни. 54% от неземеделския бизнес, 67.5% от гражданския сектор (читалища и НПО) и 60% от публичния сектор също казват, че техните интереси са достатъчно представени чрез мерките и проектите и са удовлетворени от дейностите досега.

7. Индивидуални нагласи към BOMP (удовлетвореност на местната общност)

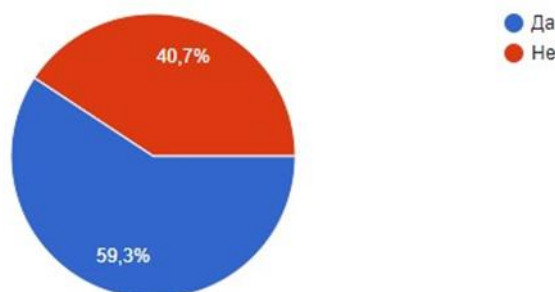
Прилагането на похода BOMP би трябвало да доведе до промяна на цялата територия, като освен материалните предимства (развитие на икономиката, подобряване на средата за живеене), следва да има и нематериални резултати за хората и обществото. Те се изразяват в промяна в мисленето и нагласите към различни обществени проблеми, като тук се включват мотивацията и самочувствието на отделния индивид; придобиване на умения, знания и нов опит; повишаване способностите и капацитета на индивидуалните и колективни участници; взаимодействия и създаване на доверие между сектори, които иначе нямат общо и често са дори на противоположни позиции по редица въпроси - частния бизнес и публичните институции, обикновените жители и местните администрации, производители и потребители, неправителствен сектор в областта на екологията и земеделски представители и т.н.

Идеята на BOMP е да предизвика промяна в поведението първо на ключовите участници в прилагането му (МИГ и заинтересованите страни), а впоследствие и на

цялото население на територията. Подходът е най-вече начин за овластяване на местните хора и включването им във взимането на решения, като те от пасивни ползватели на определени отгоре надолу политики, стават активни създатели на бъдещото развитие на техния район. Участието на различни групи в процеса на планиране увеличава самочувствието им и увереността, че сами могат да се справят с проблемите си. Социалното взаимодействие и партньорството между различни групи участници допринася за по-балансирана защита на техните интереси на местно равнище.

За успешното прилагане на Стратегията за BOMP, освен обективните фактори (отварянето на мерките и приема на проекти), е важно и субективното възприятие на дейностите от страна на местната общност – одобрението или неодобрението на хората може да съдейства, но може и да се превърне в пречка. Дали хората вече усещат и виждат ползите от BOMP е важно, за да ги мотивира, като тук има значение и личното възприятие на всеки. Затова и част от въпросите в двете анкети, проведени на сайта на МИГ и по телефона целят да определят точно това лично мнение – не толкова оценка на работата на МИГ, проектите и популяризирането на подхода, която беше дадена в предишните глави, а усещането дали самите участници лично имат полза, независимо дали са свързани пряко със СВOMP или са само странични наблюдатели – т.е. има ли удовлетвореност на местната общност. Първите два въпроса са аналогични и в двете допитвания и дават както сходни, така и различни резултати, според различния профил на анкетираните.

Наблюдавате ли промени на територията на вашата община, откакто на нея действа Местна инициативна група и се прилага подходът BOMP?

По-голямата част от запитаните на сайта – 59.3% казват, че наблюдават някаква промяна на територията, като все пак тези, които са отговорили отрицателно не са

малко – 40.7%, като се има предвид, че анкетиранияте са предимно от заинтересованите страни, които имат връзка с МИГ и са запознати с работата му. В следващия въпрос е конкретизирано какви промени, според тях са настъпили.

Посочете какво конкретно наблюдавате във връзка с прилагането на BOMP:

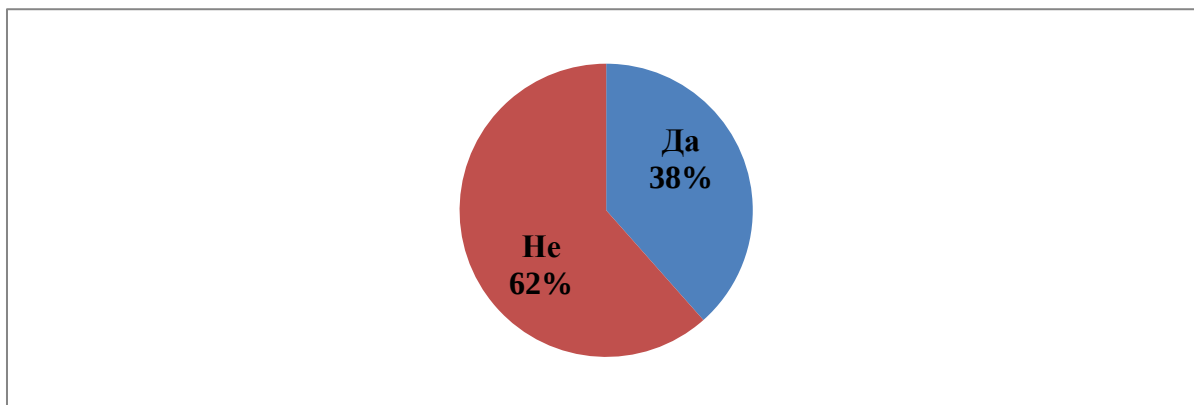
- Хората се активизираха, интересуват се от проектите и какво става в общината
- Някои стопанства и предприятия се модернизират и купуват техника
- Увеличиха се предлаганите в общината услуги – и битови, и социални
- Откриват се нови фирми, повече хора искат да правят бизнес
- Привлече се допълнителен финансов ресурс, извън проектите и програмите
- Подобриха се условията за живот - правят се пътища и канализация градинки, осветление, спортни съоръжения, ремонтират се читалища
- Общините започнаха да обръщат повече внимание на проблемите на хората и да се вслушват в тяхното мнение
- Много хора се завърнаха да живеят в селата
- Създават се нови работни места, доходите се повишават
- Много и различни групи започнаха да се включват в обществения живот
- Местните хора придобиха повече самочувствие
- Хората започнаха повече да се замислят за природата и здравето си
- Нито едно от изброените по-горе все още не се наблюдава на територията

Прави впечатление, че тук тези, които не вижда никакви промени (нито едно от изброените не се наблюдава на територията - 25.9%) са доста по-малко от заявिलите „не“ в предишния въпрос. Поради структурирането на анкетата в интернет (отговорите на всички въпроси са задължителни и не може да се прескачат), тук не са участвали само казалиите „да“ на предишния въпрос, а всички – т.е. при изреждането на конкретни промени, част от анкетиранияте са „размислили“ и все пак са оценили, че някаква промяна има. Най-висок процент събира промяната в активността на хората и това че вече се интересуват какво става в общината - 29.6%. Още 3.7% са казали, че много и различни групи са започнали да се включват в обществения живот. Както беше

отбелязано нееднократно, повишаването на участието е едно от първите въздействия, които реално се наблюдават още в началото на прилагането на ВОМР, като степента на активност е сред решаващите фактори за успешното реализиране на Стратегията. Второто място е за отговорите, свързани с това, че общините за започнали да обръщат повече внимание на хората и да се вслушват в тяхното мнение - 14.8%. Това също не е изненадващо, тъй като МИГ на практика е част от местното самоуправление и инструмент на децентрализацията на политиките и този тип въздействие също се наблюдава почти веднага. Че някои стопанства и предприятия се модернизират и купуват техника, т.е. реализират проекти е наблюдение на 11.1% от анкетираните. Други 5.6% отбелязват дейността по общинските проекти - правят се пътища и канализация градинки, осветление, спортни съоръжения, ремонтират се читалища. Още 5.6% а казали, че са се увеличили социалните и битови услуги, като явно се имат предвид общинските такива (мярка 6.4. не е започнала). Ниският процент в тези отговори се дължи на принципна обща оценка – проектите на общините не са стартирали, но все пак се вижда, че се полагат усилия за подобряване качеството на живот. Точките, които съдържат наблюдение за желанието да се прави повече бизнес от местните хора и че е привлечен допълнителен финансов ресурс извън проектите и програмите нямат нито един отговор. Това е пореден сигнал към МИГ, че трябва да се провеждат по-усилени кампании за активизиране на предприемачеството. Едва 1.9% от анкетираните смятат, че доходите се повишават и се създават нови работни места. Други 1.9% виждат промяна в мисленето по отношение на природата и здравето си, което пак подсказва необходимостта от популяризиране на практики за опазване на околната среда, както и за здравословен начин на живот (във връзка с изграждането на спортни съоръжения). Липсват отговори за завръщане на хората по селата, което е естествено, но все пак една от целите на ВОМР е и това. Нито един човек не е казал и че местните хора са придобили повече самочувствие.

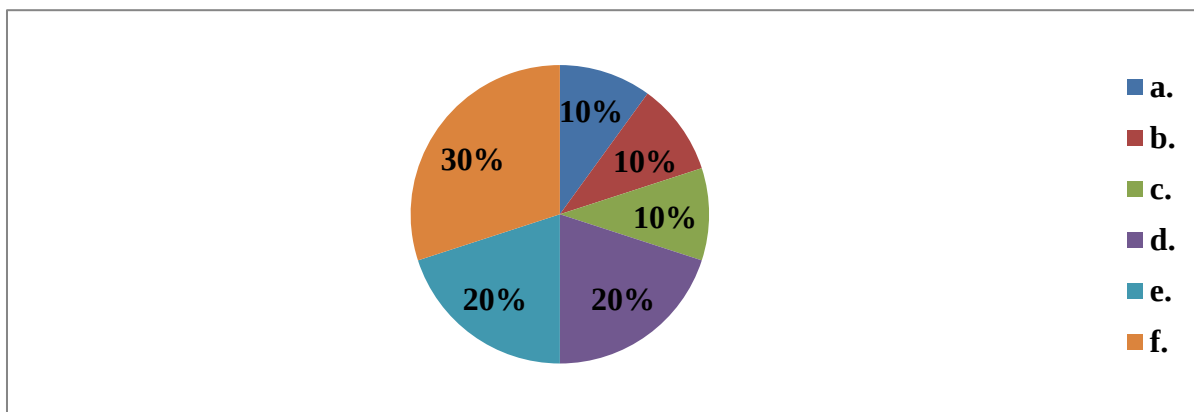
В телефонната анкета, чиято цел е да събере мнения сред по-широки кръгове от местната общност, а не само заинтересованите страни, са зададени същите два въпроса.

Промени ли се нещо на територията, откакто на нея се прилага подходът BOMP?

Както се вижда от графиката, тук съотношението е обратното на аналогичния въпрос от сайта – 62% смятат, че нищо не се е променило, а 38% виждат промени. Положителното все пак е, че дори хора, които са отдалечени от дейностите на МИГ по прилагането на Стратегията и както стана ясно в главата за популяризиране, не са информирани достатъчно за BOMP, все пак считат, че на територията има въздействие от подхода. Какво точно е то са отговаряли в следващия въпрос.

Какви промени наблюдавате, откакто се прилага този подход?

- a) Увеличиха се предлаганите в общината услуги – и битови, и социални
- b) Откриват се нови фирми, повече хора искат да правят бизнес
- c) Общините започнаха да обръщат повече внимание на проблемите на хората и да се вслушват в тяхното мнение.
- d) Създават се нови работни места, доходите се повишават
- e) Подобриха се условията за живот - правят се пътища и канализация, градинки, осветление, спортни съоръжения, ремонтират се читалища
- f) Нито едно от изброените по-горе все още не се наблюдава на територията

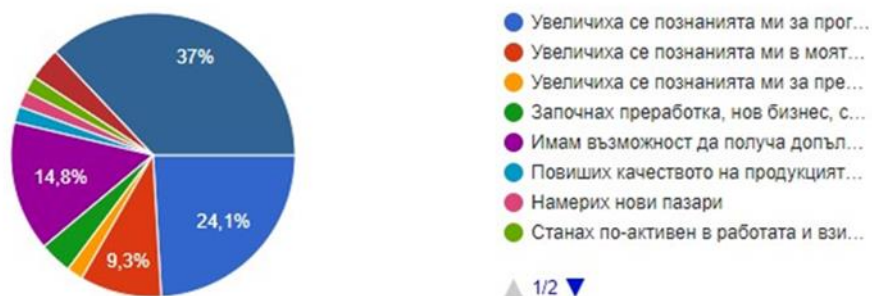
Тук горе долу се запазва съотношението между тези, които не намират промени на територията от предния въпрос (38%) и тези, които на този са отговорили, че нито една

от изброените предложения не се наблюдава (30%). Разликите се дължат на това, че при телефонната анкета повечето от далите отрицателен отговор на първия, естествено са отказали и да отговорят на втория въпрос. И тук общинските проекти събират сравнително висок процент одобрение – отговорите, че се подобряват условията за живот са 20%. Интересно е, че други 20% смятат обратно на другата анкета, че вследствие на подхода се повишават доходите и се създават нови работни места, което е по-скоро наблюдение на икономическо раздвижване в района, а не за прякото въздействие на ВОМР. Безспорно оценката е свързана с реализиране на проекти по оперативните програми и навлизането на европейски средства в стопанствата и предприятията, като е нормално да не се прави особена разлика дали БФП е получена чрез МИГ или пряко. Вече беше обяснено, че очакваните ефекти и въздействия и за частния, и за публичния сектор са с натрупване на дейностите по различните проекти. Останалите отговори за предлаганите услуги, връзката на гражданите с общините и правенето на бизнес събират по 10%.

Трябва да се каже, че създаването на позитивен образ на мястото, което обитава общността, осъзнаването, че то има ресурси и потенциал, както и доверието във възможностите му, са основен двигател на местното развитие и най-важен мотив хората да останат където са се родили и да работят за неговия просперитет. Обратно – негативният образ е съществена пречка за каквото и да е развитие. Затова и подходът ВОМР се свързва не само с популяризиране на определени принципи, а и на цялата територия, на която се развива, по тази причина е и нуждата от утвърждаване на местната идентичност и повишаване на местното самочувствие.

И ако първите въпроси в двете анкети са свързани със субективното усещане за наблюдавани промени на цялата територия, следващите са вече за преценка на личните ползи и удовлетворение от подхода на анкетираните.

Каква е ползата от прилагането на BOMP за вас лично?

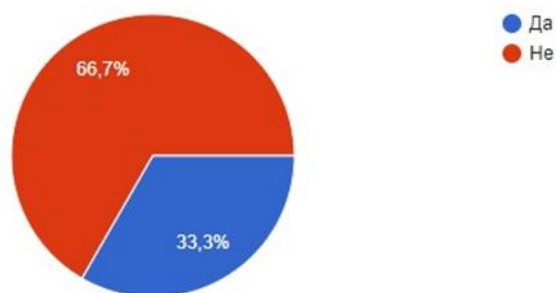

- a) Увеличиха се познанията ми за програмите, субсидиите, проектите
- b) Увеличиха се познанията ми в моята сфера на професионална дейност
- c) Увеличиха се познанията ми за предприемачеството и как се прави бизнес
- d) Започнах преработка, нов бизнес, създадох нови услуги, купих техника
- e) Имам възможност да получа допълнителен финансов ресурс
- f) Повиших качеството на продукцията си
- g) Намерих нови пазари
- h) Станах по-активен в работата и взимането на решения
- i) Започнах да участвам в обществения живот
- j) Засега не виждам полза лично за мен и семейството ми

Очаквано, голяма част от участниците виждат ползи за територията, но все още не намират такива за себе си – 37% са казали, че засега от прилагането на BOMP няма полза лично за тях и за семействата им. Това е нормално дори за потенциални бенефициенти или хора с одобрени вече проекти, тъй като те не са стартирали и съответно ползите са все още съвсем общи и имагинерни. Все пак 24.1% от отговорилите намират полза в това, че са се увеличили познанията им за програмите, субсидиите и проектите, 9.3% смятат, че са се повишили знанията им в сферата на професионалната им дейност, а 14.8% виждат полза в това, че могат да получат допълнителен финансов ресурс. По 1.9% събират отговорите, че се е повишило качеството на продукцията им, че са намерили нови пазари или че са се увеличили познанията им по предприемачество. Други 3.7% казват, че са започнали преработка, нов бизнес, купили са техника. Очевидно последните отговори във въпросните точки (общо 9.4%) са давани от хора, които вече са реализирали проекти в предишния период или на централни приеми. Че са станали по-активни в работата и взимането на решения са споделили едва 1.9%, а че са започнали да участват в обществения живот – 3.7%. Ниският процент на тези два отговора води до извода, че анкетираните оценяват BOMP като подход, който

мобилизира общността, но само теоретично и не се чувстват лично мотивирани. Това се потвърждава и от следващия въпрос.

Вие лично имате ли усещането, че участвате активно във взимането на решения от страна на местната общност?

Като се има предвид, че все пак в тази анкета са взели участие представители на заинтересованите страни, положителните отговори от 33.3% не са никак много. Тук не става въпрос дали са застъпени техните интереси в Стратегията (в предишен въпрос абсолютно всички са казали, че са добре застъпени), а именно за личното усещане за участие на гражданите в местното самоуправление и взимането на решения. Едно от основните идентифицирани предимства на подхода е развитието на гражданското общество в селските райони. „Европа по-близо до гражданите“ е и приоритетът, според който ще се прилага BOMР в следващия Програмен период. Това е тема, по която по-старите партньорства в страните от ЕС работят отдавна и успешно включват местните общности при планирането на цели за развитие – на много места не само органите на МИГ, но и обикновените местни жители работят заедно с администрацията по изготвянето на общинските планове, организират се местни референдуми по важните въпроси, променя се местното законодателство (например по отношение обществените поръчки, като малките местни производители са с предимство при снабдяване на детските заведения с прясна храна), има модели на управление, в които МИГ е първостепенен разпоредител на разходваните бюджетни средства и проектите не минават през одобрението на централните власти. Нашите МИГ не успяват все още да се справят с тази задача по ред причини – все още нямат опит, нямат и особена възможност, тъй като за зависими от общините, самите хора не разбират напълно как тяхното мнение може да има значение, като за това има и исторически предпоставки – хората са свикнали някой друг да решава вместо тях. Препоръката към МИГ е да се

допитва по-често до местните жители, като изследва схващанията и убежденията им по различни теми и дори да ги кара да дават идеи за решаването на някои проблеми. Това може да става както на сайта на МИГ, така и на срещите, посветени на мерки от Стратегията. Важно е да бъдат привлечени хора от малките населени места, които са относително изолирани, недостатъчно информирани и никога не са участвали активно в обществения живот, както и да се търси сътрудничество с организации на хора в неравностойно положение и маргинализирани групи, младежки и женски сдружения.

Точно сътрудничеството и взаимодействието между различни групи от хора и представители на различните социални слоеве е раздвижване на гражданското общество, както е и основен принцип на BOMP

Вие лично успяхте ли да се възползвате от някакъв вид сътрудничество между производителите във вашата сфера, обмяна на опит с други МИГ, подобряване на връзките с администрацията?

- а) Да, покрай МИГ се запознах с много хора в моята сфера и обменяме опит
- б) Да, чрез МИГ имам достъп до повече информация за моята дейност и бизнеса
- в) Да, подобриха се връзките ми с общинската администрация и вобще властите
- г) Да, МИГ редовно представят добри практики от страната и ЕС
- д) Не, всеки пази опита за себе си и не обменя информация с другите
- е) Не успявам да създам контакти нито в моята сфера, нито с общината
- ж) МИГ не представят добри практики и не обменят опит с други МИГ
- з) Не се интересувам от работата на МИГ

Общо 53.7% са дали положителен отговор, че лично са успели да извлекат полза за себе си от различен тип сътрудничество – 24.1% са казали, че чрез МИГ имат достъп до повече информация за тяхната дейност и бизнеса, 11.1% смятат, че са се подобрили връзките им с общинската администрация и властите, а още 11.1%, че се възползват от добрите практики, които представя МИГ. 7.4% намират лично удовлетворение в това,

че са се запознали с други хора от тяхната сфера на дейност и вече обменят опит. В отрицателните отговори също има нюанси – едва 9.3% не се интересуват от работата на МИГ, а 7.4% мислят, че всеки пази опита за себе си и не го споделя с другите. 14.8% са казали, че те лично не успяват да създадат контакти, а не че няма хора, които вече са създали и взаимодействат. Други 14.8% смятат, че МИГ не представят добри практики и не обменят опит с други МИГ. Тук може да бъде даден отново съвет за повече публичност на работата на екипа и повече взаимодействия с местните жители, а не само с потенциалните бенефициенти на проекти. Също така да бъде засилено и изграждането на мрежи между участниците или между участниците и други институции (научни, образователни, екологични, социални), като мрежите не са просто една или две организирани срещи, а постоянна обмяна на опит и мнения, често и съвместно вземане на решения. За платформа може да послужи дори страницата на МИГ във фейсбук.

С кои свои дейности МИГ би била най-полезна за вас?

- Предоставяне на повече информация за мерките и програмите, консултиране и подпомагане подготовката на конкретните проекти
- Провеждане на повече работни срещи, обучения, семинари, конференции с цел хората да се запознаят и да повишат информираността си за секторите, в които работят и без оглед реализирането на проекти
- Осигуряване достъп до изследователски програми, експертни изследвания, участие в обучителни инициативи, партньорство с научни и образователни организации
- Изработване на различни доклади за проблемите, секторни анализи, стратегии, програмни документи за развитието на територията като цяло. Участие в изработването на стратегии на местните администрации
- Обмен на информация и добри практики с други МИГ, създаване на мрежи за партньорства с различни институции и неправителствени организации на територията на страната или чрез трансгранично сътрудничество.

Това отново е въпрос за личната полза, която усещат, че трябва да получат хората, участвали в анкетата. 37% изразяват мнение, че трябва да има повече общи мероприятия - работни срещи, обучения, семинари, конференции, за да повишат информираността си за сферите, в които работят, дори без да реализират проекти. Явно усещането обединява едновременно увеличаване на знанията и уменията с общуването и обмяната на опит (именно това е и социалният капацитет). Други 22% са пожелали обмен на информация и добри практики с други МИГ, създаване на мрежи за партньорства с различни институции. Подаденият проект на МИГ по мярка 19.3 за сътрудничество е някакво начало, но трябва да се установят повече контакти и с други МИГ, особено в района. Общите действия на регионален принцип доказано постигат много добри резултати, например при преговори с централните власти, регистрирането на общи териториални марки за продукти, организиране на местни пазари, развитие на туризма в целия район, а не на парче, запазване на културното наследство. Мрежите на МИГ в държавите на ЕС се образуват първоначално именно на регионален принцип (дори в рамките на няколко съседни държави), а след това се развива сътрудничество с по-широк обхват. 16.7% от отговорите са свързани с възможността МИГ като представител на местната общност да участва в изработването на стратегиите на местните администрации, т.е. да е част от публичната власт, както и сам да съставя различни доклади за проблемите, секторни анализи, стратегии, програмни документи, като те също дават насоки как да се развива територията като цяло. Много малка част от анкетираните - 3.7% искат от МИГ да им осигури достъп до изследователски програми и експертни изследвания и да работи в партньорство с научни и образователни организации. Последното е свързано с въвеждането на иновации и очевидно има неразбиране и незнание, че обединяването на практиката с научните достижения също може да става с посредничеството на МИГ. 20.4% от участниците в анкетата продължават да настояват, че екипът трябва да осигурява повече информация за мерките и програмите, като мнението им свързва МИГ предимно с прилагането на мерките от СВОМР. Както вече се отбеляза, това е основната, но не и единствена дейност на МИГ, като в много случаи спомагателните дейности (популяризиране, създаване на мрежи и взаимодействия, повишаване на местния капацитет) се оказват по-важни, отколкото отварянето на мерките. Като пример в това отношения могат да се дадат територии, които в предишния програмен период са изпълнявали стратегии за местно развитие и са завършили успешно проектите по тях, но не са успели да

мобилизират общностите в достатъчна степен, така че да прилагат стратегии и в този – т.е. подходът се е провалил.

Последният въпрос в анкетата се задава регулярно, за да се проследят нагласите на общността при евентуална заплаха от провал на част от Стратегията и възможността МИГ да пренасочи средства по други мерки и други проекти, различни от първоначалните намерения. Тъй като ВОМР е подход на местно равнище, той е много по-гъвкав от централните политики и може да се променя по-бързо и да коригира приоритетите при необходимост – промяна в обстоятелствата, липса на бенефициенти.

Кой от трите приоритета, записани в Стратегията за ВОМР трябва да бъде реализиран с предимство, ако не е възможно да се осъществят всички?

- a) Приоритет 1: Повишаване на производителността и конкурентоспособността на малките и средни селски стопанства и преработвателни предприятия чрез технологична модернизация и повишаване на квалификацията.
- b) Приоритет 2: Повишаване на жизнения стандарт и увеличаване на заетостта чрез развитие на неземеделски дейности и опазване на културно-историческото и природно наследство.
- c) Приоритет 3: Подобряване на условията на живот чрез развитие на публичната инфраструктура и условията за отдих и туризъм.

По 38.9% са събрали предпочитанията за реализация на Приоритет 1 и Приоритет 2 т.е. трябва да бъдат реализирани на всяка цена проектите за модернизация на стопанствата и предприятията, както и тези за диверсификация и опазване на културното наследство. Най-малко отговори е събрал Приоритет 3 за развитие на публичната инфраструктура и условията за отдих и туризъм – 22.2%. В допитвания от предишни години съотношението е било обратното - желанията са били в полза обновяване на публичните пространства, а по-малко за диверсификация на дейностите. Една от причините е може би, подадените вече проекти по мярка 7.2, които както стана ясно от

предишни въпроси на анкетата, не срещат одобрение сред цялото население на територията, а само от по-активната му част. Друга причина е все по-голямото осъзнаване, че диверсификацията на дейностите има по-сериозен принос към развитието на селските райони от ръста на самото земеделие. Вече стана дума, че механизираното модерно селско стопанство произвежда евтина и качествена храна, но не създава работни места, нито повишава доходите на населението. Добавянето на стойност към териториите все повече се свързва със създаването на страничен малък бизнес от земеделските производители – преработка (която е вид хоризонтална диверсификация на стопанствата), производство на нестандартни продукти и услуги, битови услуги, туризъм, ресторантьорство и хотелиерство, възраждане на занаятите, култура. В бюджетите на МИГ у нас най-малко средства за отделени за мярката за диверсификация, като това следва да бъде преосмислено за следващия Програмен период. В документите на ЕК приоритет, наред с иновациите и опазване на околната среда, е именно промяната на икономическия профил на селските райони чрез диверсификация и развиване на неземеделски дейности.

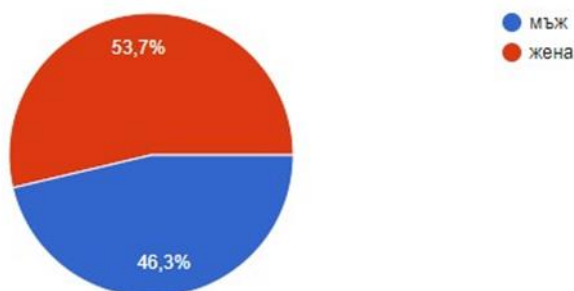
Като обобщение на тази част от анкетните проучвания, може да се каже, че засега степента на удовлетвореност на местната общност е на средно ниво – тя е висока сред заинтересованите страни и относително ниска за по-широкия кръг на въздействие на ВОМР сред местните хора. По-високо одобрение среща работата на МИГ по отваряне на мерките и приема на проекти, както и провеждането на информационни срещи и консултации, не е така обаче по отношение на популяризирането на Стратегията, което трябва да се увеличи, както и по отношение взаимодействието с части от общността, които все още не се чувстват ангажирани в общите действия, нито имат усещане, че от тях зависи взимането на решения. Степен на въздействие е постигната предимно на ниво повишаване на знанията за проектите и програмите и подобряване на контактите между заинтересованите страни. МИГ има още работа по отношение въвличането на повече хора в дейностите, създаване на мрежи, вкл. и с научни и образователни институции за улесняване въвеждането на иновации и добри практики, повишаване на предприемаческия капацитет най-вече сред земеделските производители, разяснителни кампании относно общинските проекти (за по-голямото им одобрение), повече активност в структурите на местното самоуправление.

Профил на анкетиранияте

Анкетата, проведена на интернет страницата на МИГ (и публикувана в регионални интернет медии) е проведена в периода 15 септември – 15 октомври 2020, като е попълнена от 54 участника. Почти равномерно са разпределени мъжете (46.3%) и жените (53.7%), като повечето участници са в активна трудова възраст от 30 до 40 г. (29.6%) и от 41 до 55 г. (37%). Младежите до 29 г. са 11.1%, а хората над 55 г. са 22.2%. Преобладават хората със средно образование (50%), тези с висше са 27.8%, а със средно специално – 22.2%. Високият образователен статус на участниците се обяснява с това, че анкетата все пак е по интернет, който се ползва от хора с по-високо образование.

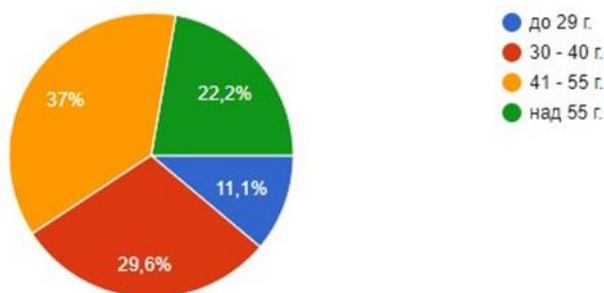
Информация за анкетираните:

54 отговора

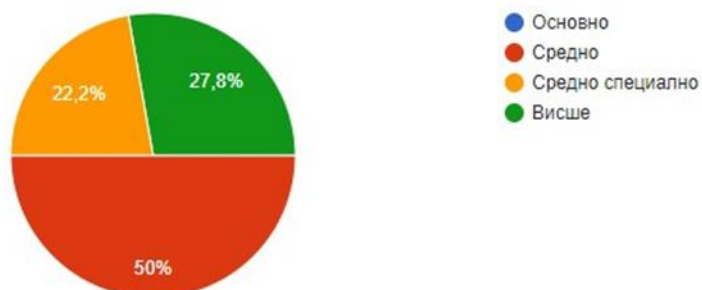
Възраст:

54 отговора

Образование:

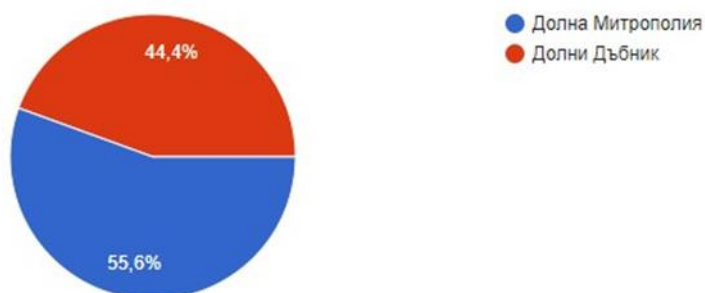
54 отговора

Сравнително равномерно са представени участниците от двете общини, като все пак анкетираните са повече от община Долна Митрополия – 55.6%, а тези от община Долни Дъбник са 44.4%. Заинтересованите страни също са обхванати почти еднакво, като най-много са представителите на бизнеса, несвързан със земеделието и услугите – 33.3%, което е обяснимо, тъй като тези хора най-често ползват интернет. Земеделските производители са 22.2%, гражданският сектор е представен от 18.5%, а публичния от 25.9% от участниците в анкетата

Община:

54 отговора

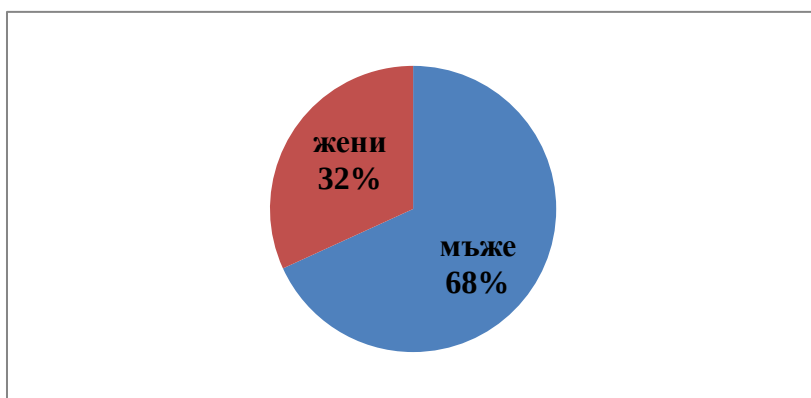
Представител на заинтересованата страна:

54 отговора

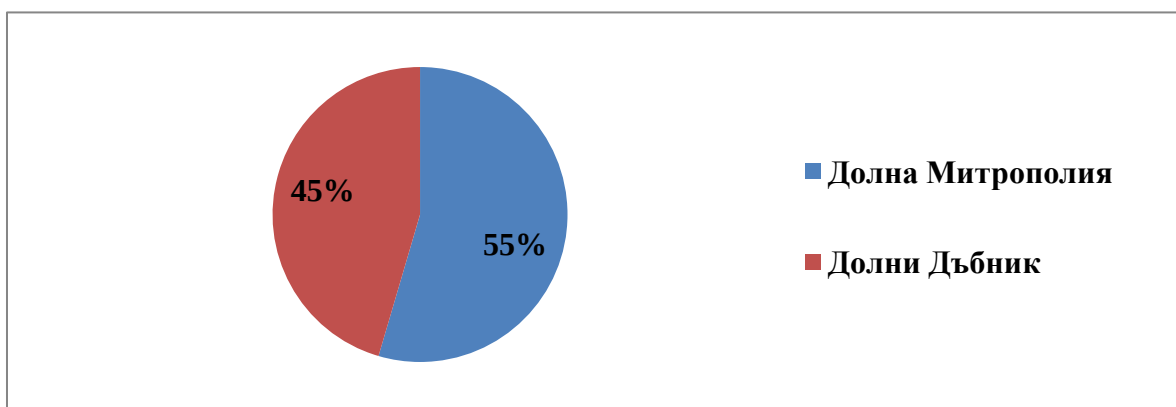

Телефонната анкета е проведена от 15 до 20 октомври 2020 г. след затварянето на въпросите от анкетата на сайта, за да се избегне дублиране на участниците, като респондентите изрично са питани дали са попълвали другата анкета. 68% от участниците са мъже, а 32% са жени. Представени са и двете общини – Долна Митрополия с 45% от анкетираните и Долни Дъбник с 55%.

Пол:

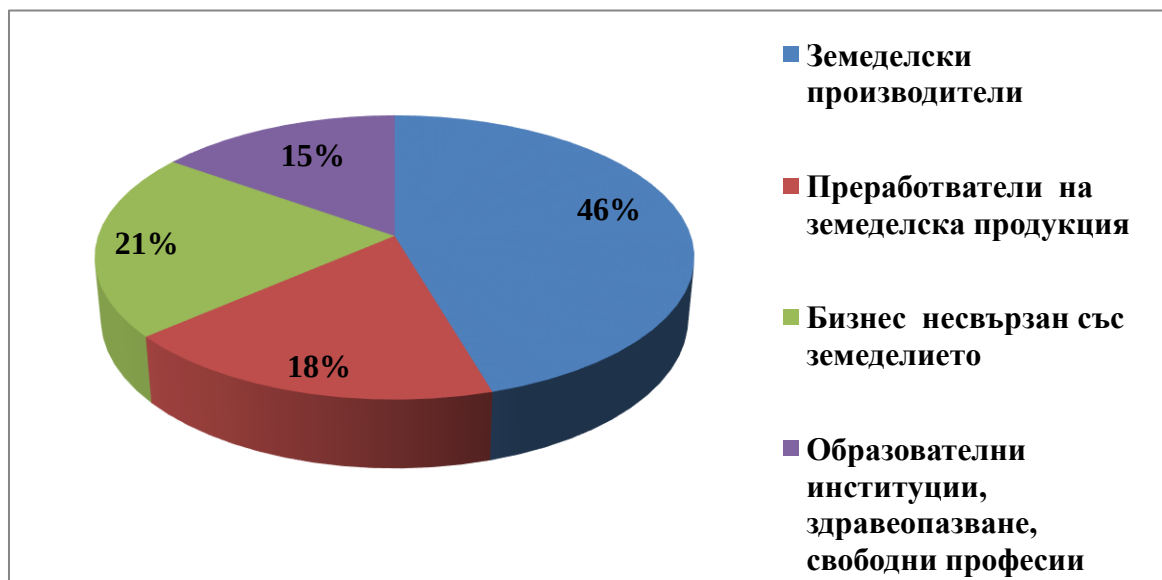

Община:

По обясними причини участниците не са питани за образованието им по телефона, нито за възрастта. Заинтересованите страни са предварително определени от съставителите на анкетата, така че да не са свързани с работата на МИГ.

Заинтересовани страни:

Тъй като анкетата е анонимна и неперсонализирана, избрани са участници от: производители на зърнени култури, представители на животновъдството и пчеларството, кооперации, винарски изби (земеделски производители); преработватели на растителна продукция, трапезни мазнини, захарни изделия, месо (преработватели на земеделска продукция); търговия със строителни материали, търговия с горива, дървени изделия, производство на тротоарни плочки, крепежни елементи, бензиностанции, вентилационни системи, търговия с дрехи (бизнес несвързан със земеделието); училища, детски градини, медицински центрове, адвокати, лекари, счетоводители, представители на свободни професии в областта на културата и изкуството.

8. Изводи и препоръки

Като обобщение на анализа могат да бъдат направени **няколко извода**. Прилагането на Стратегията за BOMP е по средата на изпълнение, като екипът на МИГ наваксва забавянето и почти всички мерки са отворени. Одобрени проекти има само по три от мерките, подписаните договори са три и само по една мярка, няма стартирали и завършени проекти. По някои от мерките още няма и подадени проекти. Съответно очакваните въздействия върху икономическото развитие (модернизация на стопанства

и предприятия, диверсификация на бизнеса), подобряване на качеството и средата на живот (инфраструктурни проекти, туризъм), запазване на местната идентичност и придобиване на знания все още са потенциални и не са постигнати. Тенденцията е, че въздействията в тези области ще бъдат кумулативни – повечето бенефициенти са изпълнявали проекти и по други мерки на ПРСР или други програми.

Частично въздействие все пак е **постигнато в някои области**, които се отнасят предимно към добавената стойност на ВОМР:

- повишаване осведомеността на местните хора относно програмите на ЕС и възможността да реализират проекти
- активизиране на общността по отношение участието в обществения живот и отчасти повишаване капацитета за правене на бизнес
- повишено взаимодействие между заинтересованите страни – увеличаване на формалните и неформални контакти между тях
- известна промяна в мисленето и нагласите към някои от по-важните теми на устойчивото развитие, осъзнаване на ползите от „общото“, което не противоречи на „частното“
- подобряване на местното самоуправление (обуславя се от съществуването на публично-частно партньорство - МИГ на територията)

Макар че тези въздействия изглеждат незначителни в сравнение примерно с икономическото развитие и повишаване на доходите, всъщност те са сред най-дългосрочните и положителни ефекти от прилагането на ВОМР. Повишаването на капацитета на социалния капитал в селските райони е основа за всякакво по-нататъшно развитие, защото то се реализира именно от хората. Като едно от основните предимства на ВОМР се изтъква именно водещата роля на хората, а не на политиките, налагани отгоре. Под оживяване на териториите се разбира активизирането на местните общности да участват и да насочват формирането на приоритетите на местното развитие. В това отношение чрез работата си МИГ е постигнала резултати сред част от общността, но има още много какво да се направи в тази посока, особено сред представителите на тези сфери, които не са обхванати пряко от Стратегията.

Затова препоръките към МИГ са свързани както с прякото изпълнение на СВОМР, така и с необходимостта от по-голямо популяризиране на предимствата от прилагането на

подхода, тъй като те се отнасят към по-дългосрочни цели за територията, вкл. и планиране на следващия Програмен период след 2021 година.

Естествено, **първата препоръка** е да продължи усилената работа по прием и одобрение на проекти, тъй като все повече се скъсява времето им за изпълнение. Като се добави мудната работа на администрацията вДФЗ за сключването на договори, всички проекти, стартиращи след края на тази година са поставени в риск за неизпълнение, което ще доведе и до неизпълнението на Стратегиите на МИГ.

На **второ място**, именно във връзка с изпълнението е препоръчително някои от индикаторите в СВОМР да бъдат коригирани, като най-важно е да бъде добавен индикатор за размера на инвестициите (БФП плюс съфинансиране). Такъв индикатор от една страна, ще даде по-ясна представа за въздействието на СВОМР върху икономическото развитие на територията (частните инвестиции са важни, колкото и тези по европейските фондове). От друга страна, индикаторът ще гарантира по-успешно изпълнението – дори да не се реализират проектите по някои от заложените мерки, при прехвърляне на средства от тези мерки към други, ще има изпълнение на бюджета на Стратегията. Коментар за другите индикатори беше направен в съответната глава на анализа.

Трета препоръка, свързана с работата на МИГ по прилагането е оптимизиране на базата данни. Освен задължителните атрибути за проектите, бенефициентите и инвестициите, свързани с тях, екипът може да направи и някои допълнителни проучвания, които ще улеснят впоследствие оценката за въздействие: дали бенефициентът кандидатства с проект за първи път или по каква програма и мярка е получавал помощ досега, като последното би помогнало за оценката на многосекторния подход – ако бенефициентът е получавал помощ по различни програми, как са комбинирани интервенциите; дали проектът е вдъхновен от някаква добра практика и откъде се е информирал бенефициента; какви са най-големите трудности, които е срещнал, откъде е набавил средства за съфинансиране; оценка на бенефициента за работата на МИГ; заетост извън стопанството, равнище на доходите, брой членове на семейството, работят ли другаде членовете на семейството и др. Това не са задължителни данни и могат да бъдат събирани по желание, дори в неформален разговор, но биха улеснили в голяма степен една последваща оценка на по-общото въздействие на СВОМР върху територията, която не се основава само на изпълнението

на количествените показатели. МИГ може да установи сътрудничество и с Териториалното статистическо бюро, откъдето да получава тримесечни данни за работната сила, доходите, демографията, безработицата, икономическите показатели на предприятията и т.н., за да се ориентира за тенденциите и проблемите, а и по-лесно да направи сравнения при заключителната оценка.

Важно за изпълнението на Стратегията е МИГ да помага на бенефициентите и при **управление и изпълнение** на проектите, което е и следващата препоръка. Разбира се, много от частните бенефициенти ще се справят добре и сами, но при търсене на помощ, трябва да се откликва. Особено важна е активната комуникация и установяване на добри връзки с УО на ПРСР и с разплащателната агенция ДФЗ, за да може своевременно да се реагира на възникнали проблеми при оценката и особено при одобряването на плащания. Контактите могат да са индивидуални, чрез изпращане на официални писма, в които са формулирани някакви проблеми или чрез колективен натиск чрез мрежите, в които членува МИГ – асоциациите на МИГ, НСОРБ или с посредничеството на общинската и областната администрация.

Въпреки че екипът на МИГ е свършил добра организационна работа досега (информационни срещи, включване на заинтересованите страни), наложителни са **повече дейности в посока популяризиране на Стратегията и на самия подход ВОМР**, за което са и следващите препоръки. Особено важна е работата сред местната общност, която не е пряко свързана с мерките на Стратегията – хората извън земеделския бизнес, населението на градовете. Задачите на МИГ са дългосрочни и не се ограничават само в прием и обработка на проекти по график. Местните хора трябва да се чувстват отговорни и мотивирани да участват в развитието на територията и взимането на решения.

В това отношение в рамките на бюджета си или чрез търсене на допълнително финансиране МИГ може:

- Да подобри работата си с регионалните медии, като популяризира работата си не само чрез формални прессъобщения за прием на проекти. По-често могат да се дават пресконференции или да се организират участия и интервюта на представители на МИГ или бенефициенти, защото именно това са местните лидери и публичните говорители, чиито мнения трябва да се чуват сред общността. Кампаниите трябва да обхващат не само дейностите на МИГ, но и

самия подход BOMP – какви са преимуществата му за местното развитие и че дава възможност на местните хора да участват по някакъв начин във взимането на решения.

- Да организира дискусии по определени теми, а не само за мерките от BOMP, като в такъв форум може да се превърнат и част от информационните срещи, провеждани по места. Такива теми от особена важност са приоритетите на бъдещото развитие на общините, взаимодействието между граждани и местна власт, набелязване на местни проблеми (извън Стратегията) и начини на решаването им. Дискусии са необходими и за да се преодолеят негативните нагласи към теми като равенство между половете, опазване на околната среда, интегриране на маргинализирани групите. При добро желание МИГ може да организира и по-големи обществени дискусии, извън регулярните срещи, като това се прави с помощта на общините и местните НПО, или включване във вече организирани от някой друг дискусии и кампании по съответните теми.
- Да организира специализирани обучения и семинари извън тези по мерките и проектите, като най-съществена е необходимостта от повишаване на предприемаческата култура и активност. Най-вече на малките производители трябва да се обяснява, че независимо от бюрокрацията, не е толкова „страшно“ да се започне малък бизнес и да се регистрира фирма, да се води счетоводство. Нивото на предприемаческа активност у нас е много ниско, особено в малките населени места и сред земеделските производители, като този фактор се отчита като основен пречка за развитието на селските райони. Специализирани обучения са нужни и за новите технологии в селското стопанство, научните постижения в тази област, променените пазарни изисквания, стандартите за качество и др., като за целта могат да се канят гост-лектори, специалисти по темите.
- Да работи повече „на терен“ сред общността – МИГ може да се включва по-активно в събития на други местни организации – дискусии на НПО, фестивали и събития на читалищата или културните институции, регионални и национални срещи, образователни или социални инициативи. Също така може да посредничи в разрешаването на проблеми, които не са свързани с конкретни действия по Стратегията – например по отношение на ромите или уязвимите

групи. Трябва да се има предвид, че местните инициативни групи в ЕС развиват множество странични дейности, извън основната по проектите – регистрират общи териториални марки или сертификати за местни продукти и туризъм, изграждат местни пазари, поръчват научни изследвания и доклади, някои дори имат собствени предавания по местните радиостанции, организират фестивали, посредничат при разрешаване на конфликти между различни групи на общността, съдействат при преговори с търговци и банки или дори учредяват финансови фондове, по тяхна инициатива понякога се променя и местното законодателство. В повечето случаи за различните дейности се намира допълнително финансиране от други програми и фондове, по които бенефициент е самата МИГ.

- Да изгражда мрежи за сътрудничество, чрез които се реализират и някои от описаните странични дейности - взаимодействие с местни образователни и научни институции, социални домове, екологични организации и НПО, граждански сдружения в областта на културата, творчески съюзи на местно ниво, организации на хора с увреждания, женски организации. Добра практика е МИГ да прави регулярни месечни или на няколко месеца срещи на представители на заинтересованите страни – нещо като клуб, чрез който се обменят знания и опит. Също добра практика е организиране на Дни на отворените врати в различни стопанства и предприятия, които са посещавани от други участници, за да може на живо да се демонстрират постиженията. Важни са и контактите с бизнес организации и форуми - създадени по инициатива на предприемачите или техни сдружения. В това отношение МИГ може да изпълнява и проекти за сътрудничество и обмяна на опит с други МИГ по мярка 19.3 от ПРСР.